

วรรณคดี ก็คือ สมณศากยบุตรคนหัวปี คนกลางและคนสุดท้าย โดยสมบูรณ์อยู่นั่นเอง เช่นเดียวกับพ่อแม่มีลูกหลายคนซึ่งต่างเกิดในสถานที่และเวลาต่างกัน แต่ก็ยังเป็นลูกของพ่อแม่โดยสมบูรณ์ด้วยกันนั้น

พอจบการแสดงธรรม ท่านพูดเป็นเชิงสั่งเสียด้วยความเป็นห่วงพระศาสนาและท่านอาจารย์องค์นั้นอย่างจับใจว่า จากนั้นผมจะได้ลาท่านโดยทางภาพสมมุติ ท่านจงเป็นผู้มีศัสตราคือพระธรรมวินัยอยู่กับใจกายวาจาในทุกอิริยาบถเถิด ไม่มีสิ่งใดจะแนนอนและตายใจได้ในความหลุดพ้น ยิ่งกว่าพระธรรมวินัยอันเป็นนิยานิกรรมนี้เลย ท่านอย่ามองอย่าคิดเรื่องอะไรมากไปกว่า การคิดเพื่อธรรมเพื่อวินัยอันเป็นพระนามของศัสตรา น้อมสังเคราะห์เข้าสู่ตน ความบริสุทธิ์หลุดพ้นจะเป็นสมบัติอันล้ำค่าของท่านแต่ผู้เดียวดังนี้

ขณะจะเคลื่อนย้ายองค์จากที่และเหาะลอยขึ้นบนอากาศ ท่านได้มองดูท่านอาจารย์องค์นั้นด้วยความอ่อนโยนด้วยเมตตาอยู่ครู่หนึ่ง จึงค่อย ๆ เหาะลอยขึ้นอย่างเชื่องช้า อันเป็นเชิงเรียกความสนใจใฝ่ฝันยึดมั่นเป็นอดีตารมณฺ์ไปนาน ๆ แก่ท่านอาจารย์องค์นี้ เพิ่งเล็งท่านด้วยความเลื่อมใส อาลัยเสียดายทางจิตตภาวนา ราวกับไม้กะพริบตาใจเลยในขณะนั้น จากนั้นภาพท่านก็หายไปในท่ามกลางอากาศ ไม่มีอะไรเหลืออยู่ นอกจากภาพแห่งความทรงจำที่ฝังลึกอยู่ภายใน ไม่มีวันลบเลือนตลอดอวสานแห่งชีวิตท่านเท่านั้น อันเป็นที่นำอัครรรยซึ่งไม่ค่อยปรากฏแก่ท่านบ่อยนัก ท่านว่า

คืนนี้ท่านก็ภาวนาจนสว่าง เช่นเดียวกับคืนวันพระอรหันต์ภาพุละเหาะมาเยี่ยมแสดงธรรมโปรดเช่นกัน คือพอภาพพระอรหันต์ก็สสปะท่านจากไปแล้ว ซึ่งนับแต่ท่านมาแสดงธรรมให้ฟังและสนทนากันอยู่เป็นเวลา ๓ ชั่วโมงเศษ จิตถึงถอนออกมา ลำดับต่อไปท่านได้นำพระธรรมวินัยที่ได้รับเมตตาจากพระอรหันต์ท่าน มาขบคิดอีกต่อหนึ่ง ทำให้เกิดความซาบซ่านไปทั่วสรรพางค์ร่างกายและจิตใจ จนลึกลับนอนในคืนวันนั้น เพราะธรรมที่ได้รับจากนิมิตที่ท่านมาแสดงให้ฟัง รู้สึกดีมีค่าล้ำค่า ยากที่จะพรรณนาให้ถูกต้องตามความจริงได้ แม้เวลาอื่น ๆ ที่ไม่ได้เข้าสมาธิภาวนาก็ทำให้จิตประหวัดถึงท่านไม่ว่างเว้นแต่จะเวลา รู้สึกเป็นกำลังใจไปนาน การประกอบความเพียรก็เข้มแข็ง ความมุ่งมั่นในธรรมที่จะฟังได้ฟังถึงดังท่านเมตตาแสดงให้ฟัง ก็รู้สึกจดจ่อต่อเนื่องผิดธรรมดาอยู่มาก ราวกับจะได้ถึงธรรมแดนพ้นทุกข้ออยู่ทุกขณะที่หวนระลึกถึงคำสั่งเสียท่าน (บางตอนท่านเน้นคำสำคัญ ๆ กับท่านอาจารย์องค์นั้นโดยเฉพาะก็มี แต่ผู้เขียนไม่กล้านำลง เกรงจะเป็นการกระเทือนท่านและแสงใจท่านผู้อ่านมากไป จึงขอภัยไว้ด้วยที่ไม่ได้นำลงให้บางท่านได้อ่านอย่างจุใจ)

งูพิษที่เคยเป็นศัตรูต่อผู้คน ได้กลายเป็นมิตรกับพระอัฐงครมฐาน

เป็นที่แปลกใจที่เรื่องไม่น่าเป็นไปได้ แต่ก็เป็นไปได้ที่น่าอัศจรรย์อีกเรื่องหนึ่งคือ ก่อนที่ท่านจะขึ้นไปพักบำเพ็ญสมณธรรมในถ้ำแห่งหนึ่ง ชาวบ้านแถบนั้นบอกว่ามีงูพิษสีดำตัวหนึ่ง ใหญ่ขนาดเท่าถ่านไฟฉายชนิดใหญ่ ยาวประมาณเมตรเศษแต่ดูมากเป็นพิเศษ อาศัยอยู่ในถ้ำนั้นเป็นประจำมาหลายปี งูพิษตัวนี้เคยทำอันตรายแก่คนมาแล้ว แต่ใคร ๆ ไม่กล้าทำไม้มัน กลัวว่าจะมีอะไรอยู่เบื้องหลัง จนชาวบ้านขนานนามให้มันว่า “เจ้าถ้ำ” ใครขึ้นไปพักค้างคืนที่นั่นไม่ค่อยได้ เขาบอกว่าถ้ามีคนขึ้นไปพักค้างคืนในถ้ำนั้น ตอนเย็น ตอนกลางคืน หรือตอนเช้า ๆ งูตัวนั้นจะออกมาแผ่แม่เบี้ยขู่ฟ่อ ๆ ถ้าพอกัดได้ก็กัดจริง ๆ ผู้คนเคยเสียทีให้มันหลายรายแล้วจนเข็ดกัน ไม่มีใครกล้าไปพักค้างคืนในถ้ำนั้น

ท่านอาจารย์องค์นี้คิดอยากไปพักถ้ำนั้นเพื่อประกอบความเพียร จึงวานให้ชาวบ้านไปส่ง แม้เขาบอกว่างูพิษตัวนี้ดูมากและอาจเป็นอันตรายได้เพราะมัน ก็ไม่มีใครทราบได้ จึงไม่ยอมให้ท่านไปพัก แต่ท่านก็ขอให้ญาติโยมไปส่งจนได้ โดยให้เหตุผลว่า ถ้าถึงคราวแล้วแม้นอนอยู่ในบ้านก็ตาย ไม่มีใครห้ามได้ อาตมาเคยเห็นมาแล้วจนเชื่อกรรมอย่างสนิทใจ การอยู่ถ้ำก็เคยอยู่มาจนเคยชิน ร่างกายจิตใจของอาตมาถ้าเป็นวิสัยก็ควรเป็นได้ ก็น่าจะกลายเป็นหินเป็นเขาไปหมดแล้ว คงไม่ทนเป็นกายคนใจพระดังที่เป็นอยู่นี้ได้เลย แม้อาตมาไปอยู่ในถ้ำนี้ถ้าไม่ถึงคราว ชีวิตก็คงจะเป็นชีวิตของพระของอาตมาอยู่ดังที่เคยเป็นมา ไม่น่าจะเป็นอื่นไปได้ งูเป็นสัตว์ เราเป็นคน และเป็นพระซึ่งถือศีลถือธรรมประจำใจ มิได้ถือความอิจฉาบังเบียดทำลายใคร ถ้าจะทำอันตรายก็ยอมตายเพราะกรรมไม่ดีของตนที่อาจหาญทำชั่วไว้ ดีกว่าการกลับกลังผลไม่ดีจะตามสนองในภายหลังเป็นไหน ๆ นักปราชญ์ท่านยังจะชมเชยว่าเป็นผู้เชื่อกรรมจริง แม้ตายเพราะเหตุดังกล่าวนี้อันเสร็จแล้ว ท่านก็ไปจริง ๆ โดยให้ญาติโยมตามส่ง

เมื่อไปพักอยู่ในถ้ำนั้นได้ความสะดวกกายสบายใจเพียงคนเดียว พอตกวันที่สอง ตอนเย็นก็เห็นงูดำตัวนั้นเลื้อยออกมาจากซอกหิน และค่อย ๆ เลื้อยตรงมายังท่านซึ่งกำลังนั่งรำพึงอรรถธรรมอยู่บนแคร่เล็ก ๆ ด้วยสัญชาติญาณที่เคยถืออำนาจในการทำลาย พอเห็นมันเลื้อยตรงเข้ามาหาอย่างไม่เกรงกลัว และทำท่าจะเอาจริงเอาจังกับท่านจริง ๆ ท่านก็ระลึกคำที่ชาวบ้านเล่าให้ฟังได้ทันทีว่า ต้องเป็นงูพิษผสมชาติตัวที่วานั้นแน่ ๆ ไม่เช่นนั้นจะไม่แสดงอาการอาชญาถึงขนาดนี้เลย

เรามาบำเพ็ญธรรมอยู่ที่นี้ก็ได้เบียดเบียนทำลายใคร แม้สัตว์ตัวเล็ก ๆ ยังให้ความเมตตาต่อเขาเสมอด้วยชีวิตของตน ไม่เคยคิดเย่อหยิ่งในตัวเอง ตนเป็นคนเป็นพระที่มีศักดิ์สูงกว่าสัตว์ทั้งหลายซึ่งเป็นเพื่อนเกิดแก่เจ็บตายด้วยกันทั่วไตรภพ แม้งูดำตัวนี้ก็เป็นสัตว์ที่

นับเข้าในจำนวนเพื่อนสุขเพื่อนทุกข์เพื่อนเกิดเพื่อนตายด้วยกัน แต่เหตุไฉนอยู่ๆ ไม่มีเรื่องทะเลาะทูปถองตะบองตีอะไรกันเลย งูตัวนี้ยังอุตสาห์ตั้งหน้าตั้งตาเลื้อยเข้ามาเพื่อจะทำลายเราซึ่งเป็นเพื่อนที่เชื่อถือในความเป็นความตายได้ผู้หนึ่ง ไม่มีเพื่อนใดในเขาลูกนี้จะเป็นที่เชื่อถือได้ยิ่งไปกว่า

เมื่อย้อนมาระลึกถึงศีลของตนก็บริสุทธิ์ ธรรมมีความเมตตาเป็นต้นก็เปี่ยมในจิตใจ ตามอำนาจของจิตของธรรมซึ่งมีในตนที่อบรมมา ถ้าสัตว์ตัวนี้ยังจะกล้าทำอันตรายเราได้ลงคอแล้วก็ถือว่า เราเองในอดีตชาติต้องเป็นผู้ทำบุญโหดร้ายเหลือประมาณ น่าจะไม่มีนรกหลุมใดต้านทานไว้ได้ ให้พ้นจากผลกระทบอันทารุณนั้นมาแล้ว จำต้องมาเจอกับความทารุณของงูพิษตัวนี้ ที่ตนเคยสร้างความทารุณแก่เขามาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และก็ไม่จำเป็นต้องหลีกเลี่ยงกรรมของตัว เพราะตัวเองกล้าทำ ตัวก็ต้องกล้ารับผล จึงจะสมนามว่าเป็นผู้เชื่อกรรมจริง

พอคิดตกก็พูดกับงูตัวเลื้อยมาหยุดอยู่ห่างองค์ท่านประมาณหนึ่งวา และกำลังแผ่แม่เบี้ยคอยโอกาสอยู่ว่า เรามาอยู่ที่นี่มิได้มาเพื่อความมุ่งร้ายหมายโทษใครเลย แต่มาบำเพ็ญธรรมเพื่อความสุขแก่ตนและเพื่อนร่วมชาติ โดยไม่นิยมประเภทว่าเป็นใคร เราแผ่เมตตาเพื่อความสุขแก่สัตว์ทั้งปวง มีเธอด้วยผู้หนึ่งที่อยู่ในข่ายควรรับได้ ถ้าเธอยังหวังความสุขกายสบายใจเช่นสัตว์โลกทั่วๆ ไป ก็ควรรับเมตตาธรรมที่เย็นฉ่ำนี้ไปประดับตัวต่อไป ดีกว่ามาขู่เข็ญทำลายผู้อื่นซึ่งไม่เกิดประโยชน์อะไรเป็นไหนๆ แม้ทำผู้อื่นให้เป็นอันตรายและตายไปด้วยพิษสงของเธอ ส่วนตัวเองก็ไม่เห็นได้เลื่อนคุณงามความดีเป็นความสุขความเจริญให้ยิ่งขึ้นไปอีก นอกจากจะลงไปจมอยู่ในกองทุกข์มีนรกเป็นต้นเท่านั้น นี่เป็นผลที่ได้รับจากการเบียดเบียนทำลายผู้อื่น

เราไม่เห็นด้วย ไม่ยินดีด้วยกับการทำของเธอ เพราะเป็นงานส่งเสริมทุกข์เพื่อบีบบังคับตัวเอง เราเห็นด้วยเฉพาะผู้ไม่เบียดเบียนทำลายผู้อื่น อันเป็นงานไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ใคร ตนก็เย็นผู้อื่นก็เย็น มองเห็นกันราวกับมิตรที่เคยสนิทกันมาตั้งพันกัปแสนกัป เราเป็นเพื่อนร่วมทุกข์เกิดแก่เจ็บตายด้วยกัน ไม่บังควรที่จะทำความทุกข์ร้อนแก่กันอันเป็นการเพิ่มทุกข์แก่ตัวอีกด้วย เรามาอยู่ที่นี่เพื่อสมานมิตรกับเธอและสัตว์ทั่วไป จงเห็นใจเราผู้เป็นมิตรด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เธอรับความเป็นมิตรและเมตตาธรรมจากเราแล้วจงไปอยู่เป็นสุขๆ เมื่อไปแล้วอยากมาเยี่ยมเยียนเราอีกเป็นครั้งคราวก็มาได้ตามอัธยาศัย

เรายินดีเป็นมิตรกับเธอตลอดไป ไม่รังเกียจว่าเธอเป็นสัตว์ เราเป็นคนและเป็นพระ เราถือว่าเราเป็นเพื่อนเกิดเพื่อนตายด้วยกัน จึงมิได้ถือว่าใครยิ่งหย่อนกว่าใคร ตลอดวาระบารมีก็ต่างคนต่างมีตามกำลังของตนที่สร้างมา หรือเธออาจมีวาระบารมีแก่กล้ายิ่ง

กว่าเราก็ไม่อาจทราบได้ เพราะต่างคนต่างมีกรรมดีและชั่วติดแนบอยู่กับตัวด้วยกัน บางทีเธอละจากชาติเป็นสัตว์นี้แล้ว เลื่อนฐานะขึ้นมาเกิดเป็นมนุษย์บรรลุถึงความบริสุทธิ์หลุดพ้นไปก่อนเรา ผู้กำลังกำด่ำกำขำกับกิเลสตัวโสมมอยู่เวลานี้ก็เป็นได้ ถ้าเธอไม่สร้างความชั่วทัณฑ์มตัวเข้าไปอีก ดังจะสร้างกรรมไม่ดีกับเราอยู่ขณะนี้

พอพูดกับงูจบลง ท่านก็อธิษฐานจิตขออำนาจเมตตารธรรมที่เคยค้าจุนโลกมาประจำแผ่นดิน จงดลบันดาลให้งูตัวนี้จงกลับใจจากความเป็นศัตรูกลายเป็นมิตรสนิทสนมกันโดยธรรมชาติ ดังนี้ เป็นที่ประหลาดและอัศจรรย์เกิดคาดว่าอะไรบันดาลก็ไม่อาจจะพูดได้ถูกต้อง ทำให้งูตัวกำลังจะทำอันตรายท่านอยู่ในไม่กี่วินาทีข้างหน้า กลับอาการที่เป็นศัตรูลงในทันทีทันใด คืองูตัวนั้นกลับเอาศีรษะลงหมอบสงบนิ่งอยู่ประมาณ ๑๐ นาที แล้วหันศีรษะเลี้ยวกลับไป และค่อยๆ เลี้ยวหายเงียบไปในเวลานั้น วันต่อมาก็มาหาท่านอีก และมาแทบทุกวัน แต่มิได้แสดงอาการน่ากลัวเหมือนวันแรกเลย เป็นเพียงค่อยๆ เลี้ยวเข้ามาถึงที่เก่า แล้วทำตัวสงบนิ่งอยู่ครู่หนึ่งแล้วก็เลี้ยวกลับไป

ท่านว่าท่านเห็นความอัศจรรย์ของเมตตารธรรมประจักษ์ในคราวนั้น อย่างถึงใจอีกครั้งหนึ่ง นับแต่วันนั้นมา ท่านกับงูตัวนั้นเลยอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข ไม่มีอะไรเป็นที่ระแวงกันเลย ถึงเวลางูตัวนั้นอยากออกมาเที่ยวป่วนเปื้อนอยู่แถวบริเวณหน้าถ้ำที่ท่านพักอยู่ ก็มาในฐานะสัตว์ที่คุ้นกับคนด้วยดีแล้ว ต่างไม่ระวังระแวงซึ่งกันและกัน เมื่อคิดอยากออกมาเที่ยวตามภาษาของมันเวลาใดก็ออกมาตามสบาย ไม่ค่อยมีเวล่ำเวลาเหมือนแต่ก่อน เช่นที่ชาวบ้านเล่าให้ฟัง

เรื่องท่านองนี้ผู้เขียนเชื่อมานานแล้ว จะว่าโง่ก็ยอมรับ เพราะตัวเองก็เคยพบบ้าง และครูบาอาจารย์ทั้งหลาย มีท่านอาจารย์มั่นเป็นต้น ก็เคยเล่าให้ฟังอยู่เสมอว่า สัตว์ทุกจำพวกไม่ค่อยกลัวพระ และชอบมาอยู่อาศัยตามบริเวณที่ท่านพักอยู่เป็นพวกๆ ผุงๆ ทั้งสัตว์ใหญ่ เช่น หมู กวาง อีเก้ง เป็นต้น ทั้งสัตว์ตัวเล็ก เช่น กระจ้อน กระจแต อีเห็น งู เป็นต้น เนื่องจากสัตว์ส่วนมากรู้จักปฏิกิริยาของผู้ไม่เบียดเบียนและทำลายได้ดี พระไปพักอยู่ที่ไหนนานๆ หน้อยมักจะมีสัตว์ต่างๆ เข้ามาอาศัยอยู่ด้วย ท่านเองก็เมตตาชอบเล่นกับมัน และชอบเอาอาหารให้มันทานเสียด้วย ซึ่งสัตว์บางชนิดชอบทานกล้วย ผลไม้ ข้าว ประจำชีวิตของมัน ส่วนน้ำเป็นอาหารจำเป็นของสัตว์แทบทุกประเภท ฉะนั้นเวลาพระท่านเห็นสัตว์ต่างๆ มาอาศัยมากเข้า จำต้องหาภาชนะใส่น้ำไปตั้งไว้ในที่ที่ควรแก่สัตว์เหล่านั้นจะมาดื่มกินกันได้

เพราะเหตุแห่งความมีเมตตาจิตเป็นมูลฐาน ทำให้สัตว์และคนมีความสนิทไว้ใจกับพระเป็นพิเศษ สมกับเป็นเพศที่เย็น ไม่เป็นภัยแก่ใคร ๆ มาแต่กาลไหนๆ ดังนั้นเรื่องที่ท่านอาจารย์องค์นั้นเล่าให้ฟัง จึงเป็นความจริงตามเหตุการณ์ที่เคยเป็นมาดั้งเดิม โดยมาก

พระธุดงค์กรรมฐานที่ปฏิบัติเด็ดเดี่ยวอาจหาญมักผจญภัยเสมอ แต่ก็เอาตัวรอดไปได้ไม่เป็นเหยื่อแก่ภัยนั้นๆ จึงทำให้คิดและมั่นใจว่า ผู้มีธรรมในใจและผู้มุ่งมั่นต่อธรรมอย่างยิ่ง แม้จะเผชิญกับเหตุการณ์ต่างๆ ก็มักมีชัยชนะโดยธรรมเสมอ ไม่ค่อยมีอะไรทำร้ายให้ล้มจมฉิบหายเหมือนธรรมดาทั่วๆ ไป คล้ายกับมีปาฏิหาริย์ลึกลับอยู่ในตัว แบบพูดยากๆ บอกใครไม่ได้ แต่เรื่องก็เป็นอย่างนั้นจริง ทั้งนี้ ทราบจากหมู่เพื่อนเคยเล่าเหตุการณ์ทำนองนี้ให้ฟังเสมอ

ท่านอาจารย์องค์นี้ท่านมีนิสัยเด็ดเดี่ยว และชอบไปและอยู่ลำพังคนเดียวไม่ค่อยเกี่ยวข้องกับเพื่อนฝูง โดยให้เหตุผลเป็นที่จับใจว่า การไปคนเดียวอยู่คนเดียว ทำให้มีสติระลึกทั่วอยู่เสมอ ไม่ค่อยเผลอไหลไปกับเรื่องต่างๆ ตั้งอยู่กับหมู่เพื่อนที่จำต้องพูดคุยกันบ้างในบางเวลา ส่วนการอยู่คนเดียวนั้นเป็นเรื่องของคนๆ เดียวแท้ๆ ไม่มีอารมณ์เกี่ยวเกาะ อิริยาบถต่างๆ เป็นไปกับความเพียร มีสติติดต่อบ้างเนื่องกันไม่ขาดสาย คนเราถ้าสติอยู่กับตัวย่อมมีทางทราบเรื่องต่างๆ ที่เกิดกับตัวได้ดี แม้ถึงคราวจวนตัวก็ไม่พะวัภพะวนกับใคร มีตัวคนเดียวเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องของตัวเอง หากจำเป็นถึงคราวเข้าจริง ๆ ชีวิตจิตใจก็มอบไว้กับคตธรรมตา ไปอย่างเป็นธรรม ไม่ต้องยุ่ง ไม่ต้องห่วงไม่ต้องหวงให้เป็นภาระห่วงใย ยอมตายไปกับเหตุการณ์นั้นๆ อย่างสบายหายห่วง เรื่องศพเรื่องเมรุ เมื่อเจ้าของหมดความห่วงใยไร้กังวลแล้ว ก็เป็นเพียงวัตถุชิ้นหนึ่งที่ปราศจากราคาค่างวดใดๆ ทั้งสิ้นเท่านั้น นอนจมไปกับดินกับหญ้า เช่นวัตถุทั้งหลายนั่นเอง ไม่มีอะไรแปลกต่างกัน

ท่านพูดนำฟัง ฟังแล้วจับใจไพเราะ ทั้งเหมาะกับจริตของผู้ตั้งหน้าเป็นศากยบุตร พุทธชินรสตามรอยพระบาทแท้ นานๆ จะได้เจอสักราย ฟังแล้วจำไว้เพื่อเป็นขวัญตาขวัญใจระลึกไว้นานๆ ประวัติท่านจะเป็นคติตัวอย่างอันดีแก่คนรุ่นหลังสืบต่อกันต่อไป ไม่มีสิ้นสุด ธุดงค์วัตรที่ประทานไว้เพื่อหมู่มชนก็ไม่ใช่โมฆะจมไปกับดินกับหญ้าเสียหายเป็นที่น่าสังเวชสลดใจ ยังมีผูุ้ตส่าห์ดำเนินตามและเก็บดอกผลที่เกิดจากการปฏิบัติของตนไม่ขาดสาย โดยเป็นความสงบสุขตามลำดับขั้นภูมิของจิตของธรรม นับแต่ขั้นสมาธิถึงขั้นปัญญา จนกลายเป็นขั้นวิมุตติหลุดพ้นเหนืออำนาจแห่งไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนตตา ที่ผู้มีกิเลสทั้งหลายติดข้องอยู่

พระที่ท่านชอบอยู่ป่าอยู่เขาอยู่ถ้ำและเงื้อมผา รู้สึกมีเรื่องสะดุดใจให้ท่านผู้อ่านได้คิดอยู่มากกว่าที่พักอยู่ในที่ธรรมตา ดังท่านอาจารย์องค์ที่กำลังนำลงอยู่เวลานี้ แม้จะถวายนามท่านว่า “นักเผชิญ” ก็ไม่น่าจะผิดและเสียความเคารพ เพราะการเผชิญก็เพื่อบุกเบิกหาธรรมของจริง การถวายนามก็อนุวัตไปตามปฏิปทาของท่านที่หนักไปในทางเป็นนักต่อสู้หรือเผชิญ โดยไม่ลดละล่าถอยให้เหตุการณ์นั้นๆ หัวเราะเยาะได้ การเป็นนักต่อสู้ในขณะ

กำลังเผชิญกับเหตุการณ์นี้ ท่านยังจะได้อ่านเรื่องของท่านไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะยุติ นี่ก็กำลังนำท่านผู้อ่านชมเหตุการณ์ที่ท่านเผชิญมา

คือขณะที่ท่านพักอยู่ในถ้ำแห่งหนึ่ง คือนั้นเดือนหงายฟ้าขาว เดือนดาวสว่างอากาศปลอดโปร่งสบาย ท่านกำลังเดินจงกรมอยู่หน้าถ้ำ ขณะนั้นได้มีเสือโคร่งใหญ่ตัวหนึ่งใหญ่มาก ท่านว่าศีรษะกลมๆ ของมันเท่าที่เห็นแล้ว ถ้าจะให้พูดตามความถนัดใจแล้วอยากพูดว่าใหญ่เท่าโถงน้ำเราตี ๆ นี้เอง ที่แรกได้ยินเสียงมันคำรามเป็นเชิงขู่ให้กลัว อยู่ห่างจากท่านประมาณสิบวา พอเปลี่ยนจากคำรามก็เป็นกระหึ่ม และกระหึ่มอย่างเต็มเสียงของมัน จนปรากฏสะท้อนไปทั่วภูเขา ตอนมันเริ่มคำรามมองไปไม่เห็นตัวได้ยินแต่เสียง ลักครู่ต่อมาก็ได้เห็นมันโผล่เข้ามาหาท่านด้วย ทั้งเสียงกระหึ่มอย่างเต็มที่ และเดินเข้ามาหยุดยืนและนั่งแบบสุขขันธ์ ไม่หมอบท่าทำอะไรท่านเลย นั่งอยู่ห่างท่านประมาณสองวามองเห็นได้ถนัดชัดเจนตลอดลวดลายของมัน เพราะไฟเทียนไขที่จุดเดินจงกรมก็สว่างไสวอยู่ขณะนั้น

เมื่อท่านเห็นมันมานั่งอยู่ต่อหน้า ท่านนึกขึ้นมาในใจว่า เสือโคร่งตัวนี้จะมาทำไมกัน ดินทั้งแผ่นที่กว้างแสนกว้าง มันทำไมไม่ไป แต่มาคิดสร้างความสนุกบนหัวใจคนซึ่งกำลังกลัว ๆ เอาอะไรกัน ท่านยืนดูมันที่กำลังนั่งกระหึ่มสนุกอยู่ครู่หนึ่ง ในใจมีรู้สึกเสียว ๆ บ้างเพียงเล็กน้อย ไม่แสดงความกลัวออกมาอย่างเปิดเผยอะไรเลย จึงค่อยเดินเข้าไปหาและพูดกับมันว่า ที่นี่เป็นที่ของพระท่านบำเพ็ญสมณธรรมต่างหาก มิใช่ทำเลเที่ยวของเธอขึ้นมาทำไมกัน โน้นไปเที่ยวสนุกสนานกับหมู่เพื่อนของเธอโน้นซิ ไปเสีย พระก็มีใช้พระอิฐพระปูน สิ่งน่ากลัวก็ต้องกลัวเหมือนสัตว์ทั่วไปนั่นแล

พอพูดจบก็ก้าวเข้าไปหามัน ท่านว่าท่านเดินเข้าไปจนจะถึงตัวมันประมาณเมตรเศษเท่านั้น มันจึงโดดหนี ปุบเดียวไม่ทราบหายไปไหน และหายไปอย่างรวดเร็วยิ่งกับปาฏิหาริย์ มองดักหน้าดักหลังที่ไหนก็ไม่เห็น ทำให้แปลกใจไม่หายแต่บัดนั้นเป็นต้นมา เพราะสถานที่ท่านพักอยู่และที่ที่เสือโคร่งใหญ่ตัวนั้นมานั่งอยู่ก็เตียนโล่ง ไม่มีอะไรปิดบังกีดขวางพอจะมองไม่เห็นขณะที่มันโดดหนีไป จึงทำให้ท่านแปลกใจตลอดมา พอมาหาท่านอาจารย์มั่น ได้โอกาสจึงเล่าถวายท่านและเรียนถามถึงเรื่องเสือที่โดดหายตัวไปอย่างรวดเร็ว นั้น ว่าเป็นเพราะเหตุไร

ท่านอาจารย์มั่นชี้แจงให้ฟังว่า นั้นมิใช่เสือจริง แต่เป็นเสือเทพบันดาลต่างหาก เพราะพวกเทพมีฤทธิ์มากผิดมนุษย์เรา สามารถจำแลงกายหยาบกายละเอียด หรือนิรมิตเป็นสัตว์เป็นเสือหรือเป็นคนหญิงชายต่าง ๆ ได้ไม่ติดขัด บางครั้งเวลาเขามาหาเรา ยังมาในรูปต่าง ๆ ได้ในเทพคนเดียวกัน เสือตัวที่มาหาท่านนั้น ถ้าเป็นเสือจริงลงได้ตั้งหน้ามาขนาดนั้น ต้องมีความมุ่งหวังจะกินคนเป็นอาหารแน่นอนจนถึงได้มา ทั้งที่รู้อยู่ว่าคนซึ่งเป็นที่เกรง

ขามของสัตว์ของเสือทั้งหลาย เสือที่เทพบันดาลใจก็มี เสือที่เทพนิรมิตเองก็มี แต่เสือที่มาหาท่านนั้นเป็นเสือเทพนิรมิต ฉะนั้นการโดดหนีของเสือตัวนั้นจึงรวดเร็วผิดธรรมดาจนมองไม่ทันว่าไปยังไงมายังไง

สำหรับผมมันเคยชินกับพวกสัตว์เสือ เทวบุตรเทวธิดามาแล้ว เวลาไปอยู่ในป่าในเขาคนเดียว การอยู่ก็อยู่เพราะธรรม เนื่องจากธรรมมีอำนาจมาก สัตว์ทั้งหลายเคารพรักใจที่มีธรรมย่อมทรงอำนาจในตัวเอง แต่อำนาจทางธรรมไม่เหมือนทางโลก ซึ่งคอยแต่จะกำเรบอยู่เสมอ ผู้ถูกข่มขู่นั้นก็จริงในขณะที่ถูกขู่ แต่ใจไม่ยอมลงตามอำนาจความข่มขู่เมื่อมีโอกาสยังคอยแก้แค้นจนได้ดังที่เห็น ๆ กันอยู่ ฉะนั้นการใช้อำนาจทางโลกเพียงอย่างเดียว ไม่มีธรรมเข้าสนับสนุน โลกจึงหาความสงบเย็นได้ยาก ท่านจึงสอนให้ปกครองโลกโดยธรรม ปกครองกันโดยธรรม โดยอาศัยความถูกต้องดีงามเป็นอำนาจ ไม่ใช่เอาอารมณ์หรือทิฐิมานะเป็นอำนาจ

คำว่าธรรมมิได้เป็นรูปเป็นร่างที่มองเห็นด้วยตาเนื้อ แต่ธรรมเป็นธรรมชาติที่ละเอียดสุขุมสุดที่จะนำมาเทียบเคียงเปรียบเทียบกับสิ่งสมมุติทั้งหลายได้ ใจเป็นความละเอียดฉันทิ ธรรมย่อมมีความละเอียดฉันทิ และใจเป็นที่สถิตอยู่ของธรรมทั้งหลาย นอกนั้นมิใช่ที่สถิตอันถูกต้องของธรรม ธรรมจึงเป็นเรื่องพูดยากทั้งที่รู้ได้อย่างเต็มใจ นอกจากผู้ปฏิบัติและรู้ธรรมเป็นขั้น ๆ นั้นพอพูดกันได้ และรู้เรื่องธรรมพอประมาณ ถ้ารู้ธรรมเต็มภูมิจิตภูมิธรรมโดยสมบูรณ์แล้ว ย่อมพูดธรรมกันเข้าใจทุกแง่ทุกมุมไม่มีทางสงสัย คำว่าธรรมคืออะไร และอยู่ที่ไหนก็ทราบกันทันทีโดยไม่ต้องตอบให้เสียเวลา การอาศัยการถามและการตอบกันอยู่ ยังไม่เข้าใจในลักษณะของผู้รู้ธรรมอย่างเต็มภูมิ นี้แล ธรรมแท้เป็นอย่างไร

ถ้าใจปลอมพาให้เกิดธรรมปลอม แม้ถามและตอบกันวันยังค่ำก็ได้แต่ตัวทิฐิมานะเต็มหัวใจไม่ลงรอยกันได้ นั่นคือธรรมชื่อ คือได้แต่ชื่อของธรรม ไม่ได้ดวงธรรมแท้มาครองภายในใจ ธรรมชื่อใครเรียนก็จำได้ เพราะเป็นสิ่งที่ควรจำได้ด้วยกัน แต่สำคัญที่ดวงธรรมแท้ที่มีชื่อในตัวเอง โดยไม่ต้องเป็นกังวลท่องบ่นจดจำให้ลำบากนั้น ปฏิบัติยาก มองเห็นได้ยาก รู้ได้ยาก ธรรมแท้ที่ถูกกล่าวหาว่าปฏิบัติได้ยากรู้ได้ยากนี้แล ที่ไม่ขึ้นอยู่กับคำถามคำตอบ เพราะเป็นความจริงล้วน หมดปัญหาโดยประการทั้งปวง และธรรมนี้แลมีอยู่ในโลกตลอดอนันตกาล ไม่เจริญและไม่เสื่อมไปกับอะไร คำว่าอำนาจธรรมก็คือธรรมนี้แลจะเป็นอะไรที่หนักัน ที่พูดนี้ก็ไม่ว่าใจนักหนาหมู่คณะจะเข้าใจตามได้ทุกแง่แห่งธรรมที่พูดมา แต่ถึงกาลที่ควรพูดบ้างก็จำต้องพูด พอเป็น กาเลน ธมฺมสากจุฉา เอตมฺมฺจฺลฺมฺตฺตมฺ

ที่จบลงนี้เป็นธรรมที่ท่านอาจารย์มั่นตอบ และอธิบายให้ท่านอาจารย์องค์นั้นกับหมู่คณะฟัง ผู้เขียนก็เขียนลุ่ม ๆ เดาะ ๆ ไปตามที่ได้ยินได้ฟังมาอย่างนั้นเอง มิได้มีความเข้าใจ

ในคำที่ท่านสนทนากันทุกประโยคอะไรเลย ทั้งที่ไม่เข้าใจทุกคำแต่ก็ยังพยายามถุโถมาลงจนได้นั้น เพราะแน่ใจว่าคนเรามีความรู้ความฉลาดและความสามารถต่างกัน แม้นไม่รู้ไม่เข้าใจก็ยังมั่นใจว่า ท่านผู้สามารถจะรู้จะเข้าใจในคำพูดของท่านอย่างแจ่มแจ้งชัดเจนคงมีอยู่ จึงได้นำมาลงเพื่อช่วยกันขบคิดบ้าง หวังจะเกิดประโยชน์แก่พวกเราตามฐานะที่ควรเป็นได้ เพราะคำพูดดั่งที่ท่านอาจารย์มั่นพูดสองสามประโยคนี้ เป็นธรรมที่ค่อนข้างหาฟังได้ยาก แม้นไม่เข้าใจก็ยังพอใจฟังและพอใจเขียน เพื่อท่านผู้อ่านได้ช่วยพิจารณาต่อไป ซึ่งอาจเป็นเครื่องเสริมสติปัญญาได้บ้าง คำพูดท่านอาจารย์มั่นในลักษณะนี้ยังมีอีกมาก ผู้เขียนจะพยายามนำลงเรื่อยมาตามเรื่องปฏิบัติกับเรื่องท่านอาจารย์จะเข้าสัมผัสที่ควรนำลงเป็นตอน ๆ ไปจนกว่าปฏิบัติทางจะจบลงด้วยดี

นี่เป็นอีกถ้อยหนึ่งที่ท่านอาจารย์องค์นั้นพักเป็นเวลานานกว่าที่อื่น ๆ แต่ไม่เคยปรากฏว่ามีสัตว์เสื่ออะไรมารบกวนให้ลำบาก แต่จวน ๆ ท่านจะออกจากถ้ำนี้ไปเที่ยววิเวกแสวงธรรมตามอัธยาศัย เข้าวันหนึ่ง จวนเวลาท่านจะออกบิณฑบาต ก็ได้ยินเสียงเสื่อโคร่งใหญ่ครวญครางกระหึ่มขึ้นมาหาท่านจนถึงที่ที่ท่านพักอยู่จริง ๆ ขณะท่านมองเห็นตัวกำลังกระหึ่มขึ้นมา ที่แรกปรากฏชนลุกเข้าไปทั้งตัว ร่างกายทุกส่วนซาไปหมด รู้สึกกลัวมากแทบหัวใจหยุด (ระยะนี้จิตใจท่านคงยังไม่เข้มแข็งพอ แต่การเขียนเรื่องก็ไม่ทราบหาเหตุการณใดเกิดก่อนแลหลังกัน ไม่ได้เรียนถามกาลเวลากับท่าน เป็นแต่พอท่านเล่าให้ฟังก็จดจำมาลงเลย จึงไม่ทราบระยะที่เกิดเหตุขึ้น ๆ ว่าเกิดขึ้นเมื่อไรของการบำเพ็ญ กรุณาถือเอาใจความในเรื่องที่เดียวจะเป็นความสะดวกในการอ่าน)

เพราะมันเดินตรงมายังท่านด้วยความตั้งใจจริง ทั้งที่มันก็มองเห็นท่านอยู่แล้วนับแต่ขณะที่โผล่หน้าขึ้นมา ซึ่งควรจะหยุดแค่ระยะที่มันมองเห็นท่านอยู่แล้ว แต่ยั้งทั้งเดินทั้งทำเสียงครวญครางเข้ามาจนถึงท่าน ซึ่งห่างกันประมาณสองวาเศษเท่านั้น พอเข้ามาถึงที่นั่นแล้วก็หยุดนิ่งเหมือนสุนัขบ้านนิ่ง และจ้องมองหน้าท่านเขม็งแบบไม่กะพริบตาเลย แต่มิได้หมอบทำท่าจะทำอะไรท่าน อาการของมันเหมือนตัวที่มามาหาท่านคราวที่แล้วนั้น ไม่มีอาการว่าจะเอาจริงเอาจ้องอะไรกับท่าน แต่ขึ้นชื่อว่าสัตว์น่ากลัวแล้ว แม้นไม่แสดงอาการเป็นที่น่ากลัวก็จำต้องกลัวมันอยู่นั่นเอง

พอเห็นมันมองท่าน ท่านเองก็มองมันด้วยความกลัวอยู่พักหนึ่ง พอตั้งสติได้ท่านก็ยกมือชี้บอกมันว่า ที่นี้มีไซ่สำหรับท้องเที่ยวของเธอ แต่เป็นที่อยู่ของพระท่านบำเพ็ญภาวนาต่างหาก จงไปเสียที่อื่นซึ่งมีป่าและเขามากยิ่งกว่าที่นี่ แต่มันก็ยังนั่งมองท่านอยู่ไม่ยอมไป ท่านจึงจับไม้เท้าชี้บอกมันอีกว่า จงไปที่โน้น ภูเขาลูกโน้นซึ่งมีที่เที่ยวลมไป อย่ามานั่งดูให้พระกลัว เรามีไซ่สัตว์มีไซ่เนื้อ มีไซ่อาหารของเสื่อเช่นเธอ เราเป็นพระผู้ทรงศีลทรงธรรม อย่ามาทำให้เรากลัว เดี่ยวเวลาเธอตายไปตกนรกหลุมกลัว ๆ นะจะว่าไม่บอก แล้วก็ชี้

ไม่ทำบอกมันอีกว่า จงหนีไปเดี๋ยวนี้ เรากลัวเธอมาก ตาเธอก็ตาเสือ แหลมคมยิ่งกว่าอะไร ถ้าขึ้นมองเรานาน ๆ เพื่อเรากลัวมากและตายไปเธอจะตกนรกจริง ๆ นะ

พอจบคำ ท่านก็ลุกจากที่ซี้ไม้และเดินเข้าไปหามัน มันจึงโดดหนีไปในขณะนั้น พอ มันหนีไปแล้วนี่ก็กลัวขึ้นมาอีก เพราะคิดว่ามันอาจตามเราไปเวลาไปบิณฑบาต เพราะเป็น ป่าดงพงลึกทั้งสิ้น แต่ไม่เห็นมันตามไปดังที่คิดไว้ วันนั้นนี่กลัวทั้งวัน เกรงว่ามันอาจขึ้นมา หาเราก็กี่ได้ ตอนกลางคืนก็คิดแต่เรื่องเสือจะขึ้นมาหาทำเดี๋ยว เลยไม่เป็นอันภาวนาให้ สนิทใจได้ จำต้องสั่งสอนตนแทบทั้งคืน ใจจึงยอมสงบลงได้ จากนั้นก็หายกลัวอยู่ได้ด้วย ความสงบสุข เสือตัวนั้นก็ไม่เห็นกลับมาอีก จนกระทั่งท่านจากที่นั่นไป ท่านว่าเสือตัวนี้ใหญ่ และยาวมาก น่ากลัวจริงๆ คล้ายกับเป็นเสือลึกลับไม่ใช่เสือธรรมดา ใหญ่พอๆ กันกับตัว ที่มาหาตอนกลางคืนวันนั้น ลักษณะอาการก็คล้ายคลึงกัน ความรวดเร็วก็พอๆ กัน จึงทำให้คิดว่าน่าเป็นเสือเทพบันดาลดังท่านอาจารย์มั่นว่าไม่ผิด เห็นแล้วน่ากลัวจนแทบตั้งสติไว้ ไม่อยู่ดังนี้

ท่านพรรณนาคุณของการอยู่ป่าและคุณของจิตใจที่เผชิญเหตุการณ์ต่างๆ ให้ฟัง อย่างจับใจ แต่ผู้เขียนจำไม่ได้มากเพราะนิสัยขี้ลืม ท่านว่าเวลาจำเป็นด้วยเหตุการณ์ ต่างๆ บังคับ ใจรู้สึกเหมือนมีอะไรป้องกันอยู่ภายในขอบกลชนิดบอกไม่ถูก การสร้าง ตัวของจิตในเวลาจำเป็นก็ง่ายและรวดเร็วผิดธรรมดาอยู่มาก จึงทำให้จำต้องชอบอยู่ใน ที่คับขัน ทั้งที่ปกติเป็นคนขี้ขลาดหวาดระแวง เวลาเผชิญเหตุการณ์แต่ละครั้ง ใจรู้สึก เลื่อนฐานะขึ้นอย่างผิดสังเกตจนตัวเองก็แปลกใจ และอยากให้เหตุการณ์มีขึ้นเสมอ เพื่อใจจะได้พยายามสร้างตัวเองมากขึ้น โดยอาศัยเหตุการณ์เป็นเครื่องสนับสนุน การ อยู่ป่าอยู่เขามันดีอย่างลึกลับที่บอกใครไม่ได้ ทั้งไม่คิดอยากพูดคุยกับใครเกี่ยวกับการอยู่ ป่าด้วย เพราะเป็นธรรมจำเพาะที่เหมาะสมกับจริตนิสัยของแต่ละราย

สำหรับท่านเองเวลาออกมาอยู่ที่หรือป่าธรรมดา ใจคอยแต่จะขี้เกียจและประมาท นอนใจไม่สนใจช่วยตัวเอง ผลเป็นที่พึงใจไม่ค่อยปรากฏ ฉันทันทีมากกว่าอยู่ในที่เคยตัด สันดาน นอนก็มาก ความขี้เกียจก็มาก อารมณ์ก่อวณก็ค่อยๆ เพิ่มขึ้นทุกวันเวลา ส่วน สติปัญญาคอยแต่จะลดลงเสื่อมลง สรุปรตามนิสัยของท่านแล้ว ท่านว่าอยู่ในที่ธรรมดาไม่มี อะไรดีขึ้น นอกจากจะอยู่คอยวันตายแบบเปล่าประโยชน์เท่านั้น ถ้าไม่ยอมตายแบบโมฆ บุรุษก็ควรออกแสวงธรรมเพื่อเอาตัวรอด พอคิดตกลงก็ตัดสินใจเข้าป่าเขาตามเคย ใจที่ เคยประสบความสงบสุขและแพรวพราวด้วยปัญญา เพราะป่าเพราะเขาเพราะถ้ำหรือเงื้อม ผามาแล้ว จะให้มาอยู่แบบอดๆ อดๆ ไม่มีธรรมสัมผัสใจเลยยอมอยู่ไม่ได้ ต้องเข้าป่า เข้าเขาไปตามนิสัย

เมื่อเข้าไปอยู่ในที่เช่นนั้นแล้ว ใจมีความสะดวกสบายไปตามทัศนียภาพโดยไม่ต้องบังคับขู่เข็ญ ความเพียรกับอิริยาบถต่างๆ จะกลมกลืนกันไปเอง สติปัญญาที่เคยเป็นคู่แข่งกับความเพียรก็เป็นมาเองโดยไม่ต้องร้องเรียกขู่เข็ญ ความขี้เกียจและฉันทามากอนมากก็ลดกันไปเอง อะไรๆ ที่เป็นอรรถเป็นธรรมรู้สึกตามๆ กันมา สิ่งที่ไม่เป็นธรรมซึ่งเคยบังคับขู่เข็ญยากๆ เวลาอยู่ในสถานที่ธรรมดาก็ค่อยๆ ตามกันออกไป โดยไม่จำเป็นต้องขู่เข็ญไล่ส่งให้ลำบากเหมือนอยู่ที่ธรรมดา การฉัน การนอนหลับ การผ่อนอารมณ์ การพากเพียรกลายเป็นความมีประมาณเหมาะสมไปตามๆ กัน ผิดกับอยู่ในที่ธรรมดาอยู่มาก เลยทำให้คิดว่าการถอดถอนกิเลสนั้น อยู่ในป่าในเขาถอดถอนง่ายกว่าอยู่ในที่ธรรมดาอยู่มาก

อยู่ในที่ธรรมดาตามความรู้สึกท่านว่า แทนที่จะเป็นการถอดถอนกิเลสดังที่เข้าใจแต่กลับเป็นการสั่งสมและส่งเสริมกิเลสไปทุก ๆ อิริยาบถ คือ ฉันทก็มาก เพราะตัณหาแอบมากระซิบให้ฉันทมาก ๆ บอกว่าอาหารถูกปากถูกท้องถูกธาตุถูกอวัยวะและถูกกับจริตนิสัยของกิเลส กิเลสชอบมาก ต้องฉลองให้มาก ๆ การนอนก็มากเพราะกิเลสแอบมากระซิบว่าต้องพักผ่อนมากหน่อยไม่งั้นอ่อนเพลีย ทำความเพียรไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย พอถึงเวลาความเพียรจะเต็มเม็ดเต็มหน่วยเข้าจริง แต่กลับเป็นเวลาพักผ่อนคือนอนเสียอีก โดยไม่มีกำหนดว่าจะควรตื่นเวลาใด กิเลสไม่กำหนดให้ตื่นเอาเลย ที่ว่าเต็มเม็ดเต็มหน่วยเลยไม่ค่อยไหลหน้าขึ้นมาให้เห็นบ้าง ว่าได้ทำความเพียรก็ชั่วโมงในวันและคืนหนึ่งๆ นอกจากกิเลสกล่อมให้หลับแต่พอเริ่มฉันเสร็จจนยันค้ำ ไม่เห็นความเพียรมีอำนาจแทรกความขี้เกียจเพราะฉันทมากได้บ้างเลย

การคิดปรุงก็มากจนไม่มีประมาณ แต่ละขณะที่คิดปรุงล้วนเป็นเรื่องของตัณหาสมุทัยนำทาง พาท่องเที่ยวชมตามสถานที่ดีกรามบ้านช่อง และโรงอะไรต่างๆ ของนางและท้าวกรมตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา จัดแจงไว้สำหรับนักท่องเที่ยวที่ขบฉันทอย่างอึดหนาคล้าพุงแล้วเที่ยวหย่อนอารมณ์ พุดถึงความขี้เกียจก็มาก ถ้าศรัทธาได้ลงหมอนแล้วเป็นหายห่างไปในขณะนั้น ใครหรืออะไรอย่ามายุ่งมาปลุกเป็นไม่ได้ผล ท่านว่า การฉันมาก การนอนมาก และความขี้เกียจมาก มันเป็นมิตรสหายกันมาตั้งแต่เดิมไม่มีใครสามารถแยกออกจากกันได้

ความขี้เกียจนี้เป็นสหายคนสำคัญที่ได้รับการสนับสนุนจากสหายผู้ฉันทมาก นอนมาก สามสหายนี้ถึงไหนถึงกัน ไปไหนไปด้วยกัน เป็นหรือตายไม่ยอมพลัดพรากจากกัน ถ้าไม่จับดูไถมันเข้าป่าเข้าเขาให้เสือช่วยชำระขับไล่ และความอดอยากขาดแคลนช่วยปราบปรามเสียบ้าง เป็นต้องตายในเงื้อมมือของมันจนได้ ไปไม่รอด เพื่อตัดมันให้เห็นฤทธิ์กันเสียบ้าง จึงฝืนใจอยู่ในที่ที่มันไม่ต้องการ ที่ที่มันกลัวๆ ความพากเพียรทุกด้านจึงเป็นความราบรื่นสม่ำเสมอ อะไรๆ เป็นอรรถเป็นธรรมไปตามๆ กัน ไม่เป็นกิเลสตัณหาตั้งอยู่

ในที่ธรรมดาซึ่งเป็นที่มันปกครองเราง่าย แต่เราไม่มีโอกาสปกครองมันได้เลย ท่านว่าผมเป็นคนนิสัยฝึกทรมาณยาก จำต้องหาสถานที่และสิ่งต่างๆ ช่วยบังคับอีกทางหนึ่ง จึงพอมีทางหายใจได้บ้าง ไม่ตีบตันอันต์ุโดยถ่ายเดียว การอยู่ป่าอยู่เขาอยู่ในถ้ำและเงื้อมผาดังที่เคยอยู่มานั้น รู้สึกเหมาะกับจริตนิสัยผมผู้มีกิเลสหนาปัญญาที่บพอมีความสงบสบายใจได้บ้าง

ท่านว่าตอนท่านยังเป็นหนุ่มยิ่งทรมาณมาก ทั้งอดอาหาร ผ่อนอาหาร ทั้งเที่ยวอยู่ในป่าในเขา ไม่ออกมาอยู่ที่ธรรมดาได้สะดวกใจเหมือนพระทั้งหลายเลย เนื่องจากสิ่งบังคับให้จำต้องอยู่ในที่เช่นนั้น มันบ่งบอกอยู่อย่างชัดเจนว่าต้องทรมาณกันอย่างหนัก ถ้ายังหวังครองมรรคผลนิพพานเป็นสมบัติแก่ใจอยู่ ถ้าจะไหลไปตามอำนาจของตัณหาละก็ จงอยู่แบบสัตว์ไม่มีเจ้าของ ไม่กี่วันก็จะเห็นผลของมันแสดงฤทธิ์ให้ดูจนได้ นี่แลเป็นเหตุให้อยู่อย่างธรรมดาๆ ไม่ได้ เมื่ออุตส่าห์บำเพ็ญไปตามสถานที่ดังกล่าว ใจกลับเกิดความรุ่มเย็นสติปัญญาที่ไม่เคยปรากฏก็ปรากฏ สิ่งที่ไม่เคยรู้เคยเห็นก็รู้เห็นไปตามลำดับของการฝึกทรมาณ จึงทำให้ใจอีกหาญสามารถฟันฝ่าอุปสรรคไปได้เป็นพักๆ จนกลายเป็นความพอใจดูดีเต็มในสถานที่ที่เห็นว่าเป็นที่ตัดสันดานนั้น ว่าเป็นสถานที่วิมานธรรมชั้นมาอย่างไม่คาดฝัน

ตลอดปัจจุบันนี้ ใจก็มีความเคารพเทิดทูนสถานที่ป่าที่เขาเหล่านั้นอยู่อย่างสนิทใจอยากไปอยู่จนสถานที่เหล่านั้นกลายเป็นที่เผาศพของตนในวาระสุดท้ายปลายแดนแห่งชีวิต ไม่อยากตายในสถานที่เคลื่อนกล่นวุ่นวาย การตายในที่เช่นนั้นเป็นการตายที่สงบ รื่นเรึงในธรรม ไม่มีอะไรเข้ามาก่อวุ่นวายให้ยุ่งเหยิงวุ่นวาย ใจมุ่งต่อธรรมล้วนๆ โดยมีสติปัญญาเป็นเพื่อนสอง สนุกไตร่ตรองให้ถึงเหตุถึงผลของอรรถของธรรมที่มีอยู่ภายในจิตด้วยความรอบคอบชอบซิด ใจกับธรรมสัมผัสกันอย่างสนิทแนบแน่น พอธาตุชั้นรหัดกำลังสืบทอดลงไป ก็สละปล่อยวางไว้ตามความจริงของเขา ถ้าเรามีสติปัญญารอบคอบในทุกสิ่ง ทั้งภายในภายนอก เราก็เป็นเราอย่างเต็มภูมิ ไม่ต้องไปเหยียดยืมคำว่า “เรา” จากสมมุติมาครอง ให้เป็นบุคคลในสมมุติเช่นโลกสมมุติทั่วๆ ไป

ภาวะคือขั้นที่เคยตะเกียกตะกายแบกหามกันมาก็ปล่อยลงไป ธาตุเดิมของเขา เราก็ปล่อยลงในธาตุเดิมของเขา "อนาลโย" เป็นสมบัติของท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นก็ครอง “อนาลยสมบัติ” ไปตามเรื่อง ก็สิ้นเรื่องกันเพียงเท่านั้น จะไปเที่ยวหาอะไรมาต่อให้เกิดเรื่องยุ่งเรื่องยาวต่อไปอีก ความจริงกิเลสสิ้นจากใจเสียอย่างเดียว เรื่องทั้งหลายก็สิ้นไปในขณะนั้น นี่เป็นคำที่ท่านพรรณนาสรรเสริญความดีของป่าเขาลำเนาไพร สำหรับจริตนิสัยท่านเองท่านเคยได้รับความสงบสุขทางใจจากป่าตลอดมาจนปัจจุบัน ไม่เคยเบื่อหน่ายป่า

เขาทั้งหลาย สมกับอนุศาสน์ที่พระพุทธเจ้าประทานไว้เพื่อพระผู้บวชแล้ว ให้แสวงหาที่วิเวก สัจด์เพื่อบำเพ็ญเพียรในป่า มีรุกขมูลร่มไม้เป็นต้น

ท่านอาจารย์องค์นี้มีนิสัยชอบรู้อะไรต่าง ๆ จำพวกกายทิพย์ที่ส่ายตามนุษย์ไม่อาจมองเห็นได้ เช่นพวกเปรต ผี เทวบุตร เทวธิดา พญานาค คล้ายคลึงกับท่านอาจารย์มัน เวลามีโอกาส ท่านสนทนารวมกันกับท่านอาจารย์มันเกี่ยวกับพวกกายทิพย์ รู้สึกน่าฟังมาก ทำให้เพลิดเพลินไม่ยากให้จบลงง่าย ๆ เวลาท่านสนทนาเรื่องพวกกายทิพย์มาฟังธรรม และถามปัญหาที่น่าฟังมาก เพราะต่างคนต่างรู้พูดไม่มีขัดแย้งกันเลย เหมือนคนเรียนวิชาแขนงเดียวกัน พูดคุยกันเรื่องวิชาแขนงนั้นนั่นแหละ ท่านอาจารย์องค์นี้รู้สึกชำนาญทางวิชา กายทิพย์พอสมควร ผู้เขียนเรียนถามเกี่ยวกับพวกกายทิพย์ เช่น พญานาค เป็นต้น ท่านพูดได้ละเอียดลออน่าฟัง

ท่านว่าพวกพญานาคมีฤทธิ์มาก นิรมิตกายได้ต่าง ๆ เวลามาเยี่ยมท่าน ท่านให้เขานิรมิตให้ท่านดู เขาเรียนท่านว่าการนิรมิตกายของพวกพญานาคไม่เป็นของยากลำบากอะไรเลย จะนิรมิตให้เป็นอย่างไรก็ได้ตามต้องการ แล้วเขาก็นิรมิตกายต่าง ๆ ให้ท่านดูในขณะนั้น คือ เขาเตือนท่านให้คอยดูขณะที่เขาจะนิรมิตกาย แล้วเขาก็หายตัวจากที่นั่นไปครู่หนึ่ง แล้วปรากฏเป็นตาปะขาวเดินมาแต่ไกลเข้ามาหาท่านบ้าง แล้วหายไปครู่หนึ่ง ไปปรากฏเป็นนายพรานถืออาวุธมาแต่ไกลเข้ามาหาท่านบ้าง แล้วหายไปครู่หนึ่งไปปรากฏเป็นช่างใหญ่เดินเข้ามาหาท่านบ้าง เป็นต้น ถ้าต้องการจะให้เป็นอย่างไรก็นิรมิตกายให้เป็นอย่างนั้นได้ตามต้องการ ต้องการจะให้เป็นอย่างไร ก็ทำให้เป็นขึ้นในที่นั้นอย่างรวดเร็วทันใจ

ที่ว่าพญานาคพันพิษนั้น ท่านเล่าว่าสมัยท่านไปเที่ยววิเวกแถบฝั่งแม่น้ำโขงกับท่านอาจารย์มัน ขณะพักอยู่ที่บางแห่งมีบึงน้ำใสสะอาดน่าอาบตี๋มใช้สอย แต่ท่านอาจารย์มันห้ามไม่ให้พระลงอาบและตักน้ำที่นั่นมาตี๋มและใช้สอย กลัวพญานาคพันพิษใส่ในน้ำนั้นไว้ เวลาตักมาใช้และอาบตี๋มจะเกิดเจ็บไข้ได้ป่วยกันลำบาก เพราะพญานาคพวกนี้ยังไม่มีความเคารพเลื่อมใสในพวกเรา เขาพยายามแข่งดีกับเรามาหลายคืนแล้ว แต่ไม่นานก็รู้ฝีมือเขาก็ลงเอง สู้ธรรมพระพุทธเจ้าไม่ได้ พญานาคพวกนี้ยังไม่เลื่อมใสศาสนาและพวกเราเลย เขายังเข้าใจว่าพวกเราที่มาพักอยู่ที่นี่ จะมาแข่งดีและขับไล่เขาให้หนีจากที่นี่เสีย ฉะนั้นเขาจึงมีปฏิกิริยาทำทางต่อสู้กับเรามาหลายคืนแล้ว

แต่เราไม่สนใจกับปฏิกิริยาของเขา เพราะแน่ใจว่าความชั่วไม่เคยชนะความดีแต่ไหนแต่ไรมา พระพุทธเจ้าก็ทรงสอนให้ชนะความชั่วด้วยความดี ธรรมบทนี้หรือบทใดก็ตามไม่เคยเปลี่ยนแปลงตลอดมา นับแต่เริ่มประกาศธรรมแก่มวลสัตว์จนวันเสด็จเข้าสู่ นิพพาน เพราะเป็นธรรมของจริงอันตายตัวโดยสมบูรณ์แล้วไม่มีทางเป็นอื่น แม้ท่าน

อาจารย์องค์นั้นก็ทราบโดยนัยที่ท่านอาจารย์มันเตือน เพราะท่านรู้เห็นเหตุการณ์เกี่ยวกับพญานาคเหล่านี้ได้ดี และเล่าถวายท่านอาจารย์มันเช่นเดียวกัน ไม่นานนักพญานาคเหล่านั้นได้พากันยอมตนถือสวธะกับท่านอาจารย์ และถวายอารักขาเพื่อความสะอาดปลอดภัยทุกประการตั้งท่านอาจารย์มันพูดจริง ๆ

เมื่อพญานาคเกิดความเลื่อมใสยอมตนถือสวธะแล้ว ท่านอาจารย์มันจึงถามเขาว่าทำไมจึงพากันพนัพิษใส่น้ำที่เป็นประโยชน์แก่คนและสัตว์ทั่วไปเล่า ไม่กลัวบาปกรรมบ้างหรือเมื่อน้ำเกิดเป็นพิษแก่ใครเข้า พญานาคเองต้องยอมรับบาปโดยไม่มีทางหลีกเลี่ยงได้แน่นอน ตามกฎของกรรมที่มีมาตั้งเดิม เพราะผลของกรรมมีอำนาจเหนืออำนาจของพญานาคเป็นไหน ๆ ถ้าพญานาคกลัวบาปกลัวกรรมและกลัวตกรอก ก็จงไปถอนพิษออกจากน้ำในบึงนั้นให้กลายเป็นน้ำบริสุทธิ์ขึ้นมาเหมือนเดิม อาตมาและพระทั้งหลายมิได้ไปแตะต้องน้ำที่นั่นเลย เพราะทราบดีว่าพญานาคแกล้งทำให้อาตมาและพระทั้งหลาย เกิดอันตรายอย่างใดอย่างหนึ่งเพราะการอาบดื่มใช้สอยน้ำนั้น

ตอนนี้พญานาคยอมตนอย่างหมอบราบเลย เพราะตนทำอย่างนั้นจริง และมีได้บอกท่านว่าตนพนัพิษใส่น้ำ แต่ท่านอาจารย์มันทราบด้วยญาณภายใน เธอยอมรับว่าได้ทำอย่างท่านว่าจริง ๆ แล้วรีบไปถอนพิษจากน้ำในบึงออกหมด จึงกลับมาเรียนท่านและพร้อมกันอาราธนาให้ท่านและพระทั้งหลาย อาบดื่มใช้สอยน้ำในบึงนั้นตามสบาย โดยจะไม่มีภัยใด ๆ เกิดขึ้น เรื่องพญานาคที่ถือทิฐิมานะแข่งดีกับท่านอาจารย์มันได้กลับยอมตนลงโดยสิ้นเชิงและถวายตัวเป็นศิษย์ศึกษาธรรมกับท่านด้วยความสนใจเลื่อมใสอย่างยิ่ง แต่วันนั้นมาเมื่อทราบพญานาคยอมตน และถอนพิษออกจากน้ำหมดแล้ว ท่านจึงสั่งให้พระลงอาบน้ำและใช้สอยน้ำในบึงนั้นต่อไป

การหยั่งทราบเรื่องลึกลับต่าง ๆ ดังเรื่องพญานาคเป็นต้น ท่านอาจารย์มันนับว่าท่านละเอียดลออมาก ยากที่ลูกศิษย์คนใดจะเสมอเหมือนได้ การปฏิบัติต่อพวกกายทิพย์นั้นท่านอาจารย์ก็คอยแนะนำพระอยู่เสมอ เช่น เวลาไปพักอยู่สถานที่บางแห่ง กลางคืนยามดึกสังัดพวกเทพมักพากันมาเยี่ยมฟังธรรมท่านเสมอ ท่านต้องคอยแนะนำพระให้พากันสำรวมระวังมารยาท และบอกให้พักผ่อนเสียตอนหัวค่ำ พอตกตึกก็รีบพากันตื่นนอนและประกอบความเพียรเวลาพวกเทพทั้งหลายมา เพื่อให้เขาได้กราบไหว้และชมความเพียรของพระผู้ปฏิบัติพากันบำเพ็ญภาวนาในเวลาเขามาเยี่ยม ไม่ให้เขาได้เห็นกิริยาแห่งการหลับของพระ ซึ่งปราศจากสติและความสวยงามทางมารยาทแห่งการหลับนอน

พวกเทพเคยนำเรื่องของพระที่นอนไม่ค่อยมีมารยาท มาฟ้องท่านอาจารย์เสมอ แม้เป็นสิ่งที่สุตวิสัยจะแก้สำหรับคนนอนหลับไม่มีสติควบคุมมารยาทในการหลับ แต่ก็อยู่ในวิสัยของพระจะควรแก้ไขได้ ด้วยการไม่นอนในระยะเวลาที่พวกเทพมาหา ท่านจึงแนะนำให้

พักนอนเสียแต่ยังไม่ถึงเวลาพวกเทพมา พระท่านได้พยายามปฏิบัติตามคำแนะนำของท่าน การดำเนินดีเยี่ยมพระจากพวกเทพก็สงบไป ส่วนท่านที่มีความสามารถในการรับแจก จำพวกกายทิพย์ ก็รับเขาเช่นเดียวกับท่านอาจารย์เคยรับ ผู้ไม่มีนิสัยในทางนี้ก็สามารถภาวนาของตนไปในเวลาที่เขามาเยี่ยม

พวกเทวดาทั้งหลายชอบฟังธรรมสูตรต่าง ๆ กัน

ท่านอาจารย์องค์นั้นกับท่านอาจารย์มั่น พุดเหมือนกันเกี่ยวกับพวกเทวดาทั้งหลาย ว่ามีนิสัยต่าง ๆ กันเหมือนมนุษย์เรา คือ บางพวกชอบฟังธัมมจักกัปปวัตตนสูตร บางพวกชอบฟังกรณียเมตตสูตร บางพวกชอบฟังพระอภิธรรม คือ กุสลา ธัมมา อกุสลา ธัมมา ที่พระพุทธเจ้าทรงโปรดพระมารดาขึ้นดาวดึงส์สวรรค์ บางพวกชอบฟังอภิธานิยธรรมสูตร บางพวกชอบฟังเมตตภาพรหมิวิหาร แต่พวกที่ชอบเมตตภาพรหมิวิหารมีมากกว่าที่ชอบสูตรอื่น ๆ เทวดาต่างพวกต่างชั้นต่างภูมิต่างชอบสูตรต่าง ๆ กันไปตามนิสัยของตน ๆ ไม่มีประมาณในสูตรธรรมทั้งหลาย แต่ไม่อาจจะนำมากล่าวไว้ในที่นี้ให้เต็มตามสูตรที่เขาต้องการได้ แม้แต่ผู้เขียนเองยังไม่รู้เห็นและเข้าใจในสูตรที่เทวดาทั้งหลายต้องการกันเลย จึงไม่สามารถค้นหาสูตรนั้น ๆ มาเพื่อท่านผู้อ่านได้และขอภัยผ่านไปแบบคนจนตรอก ท่านอาจารย์องค์นั้นไปพักอยู่ในที่ใด บรรดาที่เป็นป่าเป็นเขาเทวดาทั้งหลายชอบไปเกี่ยวข้องกับท่านเสมอ คล้ายกับท่านอาจารย์มั่นผู้เป็นอาจารย์

บางครั้งท่านไปพักกับฤาษีดาบสที่บำเพ็ญอยู่ในถ้ำเป็นแห่ง ๆ ปราศจากผู้คน พลุกพล่าน โดยมากก็ห่างจากหมู่บ้านประมาณสี่ห้ากิโลเมตรหรือยิ่งกว่านั้น และในเขาลึกที่ไม่ค่อยมีผู้คนสัญจรไปมา เพราะพวกนี้ไม่ค่อยมีการโคจรบิณฑบาตเหมือนพระ หุงต้มรับประทานโดยลำพังตนเอง เวลาท่านไปพักกับเขาซึ่งมีถ้ำอยู่ใกล้เคียงกันก็ได้อาศัยบิณฑบาตกับเขา วันนั้นฤาษีแกงถั่วมาถวายท่านด้วยความปีติยินดีเป็นอันมาก ท่านเล่าตอนนี้หน้าขบขันมากแต่ขอผ่านไป ท่านว่าท่านก็กำลังหิวมาก ทั้งอ่อนเพลียเพราะเดินทางข้ามน้ำข้ามเขามาสามวันแล้ว การขบฉันก็เข็ม ๆ มากตลอดมาในระหว่างเดินทาง เนื่องจากเดินบุกป่าบุกเขามาพบหมู่บ้านแห่งละสามสี่หลังคาเรือน ซึ่งเป็นชาวป่าที่ไม่ค่อยเข้าใจเรื่องศาสนา ได้อาศัยเขาบ้างพอประทังชีวิตมาตามทาง ทั้งเดินทางไกลและขึ้นที่สูงลงต่ำ ร่างกายจึงอ่อนเพลียมากและต้องการอาหารมากผิดปกติ

พอฤาษีทำแกงถั่วมาถวายก็ฉันเสียจนเกลี้ยงไปทั้งข้าวทั้งกับคือแกงถั่ว ไม่มีอะไรเหลือติดถั่วติดจานเลยวันนั้น พอฉันแล้วแทนที่ร่างกายจะแข็งแรง แต่กลับอ่อนเพลียเข้าไปอีก มีแต่อยากหลับนอนทำเดียว ประกอบกับอาหารฤาษีอร่อยมากด้วย ตัวแกเองก็ดีใจ

มากด้วยเมื่อเห็นท่านฉันได้มาก เรื่องจึงเข้ากันได้อย่างสนิทชนิดไม่คิดหน้าคิดหลังอะไรเลย พอเห็นอาการไม่ดีจึงเดินเข้าทางจงกรมทำความเพียรจนกระทั่งบ่าย จึงได้ออกจากทางจงกรมเข้าที่พักภาวนา

ขณะนั่งทำสมาธิภาวนาจิตสงบลง ปรากฏได้ยินเสียงฆ้องเสียงกลองของพวกเทวดา ที่แสดงความยินดีต่อผลเมตตาที่ท่านได้รับจากท่าน และยินดีในทานของฤาษีที่ได้ถวายท่าน อาจารย์องค์หิวมาก ๆ นั้น ว่าได้บุญกุศลมหาศาลเหลือที่จะประมาณได้ พวกเขามีความปิติยินดีและอนุโมทนาด้วยเป็นล้นพ้น ซึ่งนาน ๆ จะมีท่านผู้มีศีลมีธรรมเป็นที่น่ายินดีและเคารพเลื่อมใสมาโปรดสักครั้งหนึ่ง พวกเขามีความอิมเอบด้วยผลทานนั้น จึงได้พากันมาแสดงความยินดีอนุโมทนา และขอมีส่วนแห่งบุญนั้นจากการอนุโมทนาในครั้งนี้ด้วยดังนี้ นี่ก็คือคำของเทวดาทั้งหลายที่อาศัยอยู่ในเขาภูนั้น แสดงความยินดีต่อทานของฤาษีตนนั้น โดยผ่านมาจากท่านอาจารย์องค์หิวจัดฉันได้มากเพื่อรับทราบเป็นพยาน และขอให้ช่วยบอกข่าวสารการอนุโมทนาของพวกเราแก่ฤาษีนั้นด้วย

พอตกตอนเย็นท่านจึงถือโอกาสสนทนาธรรมกับฤาษีตนนั้น และพูดเปรียบเปรยให้แกทราบโดยปริยายว่า วันนี้ตอนบ่ายอาตมาฝันไปว่า พวกเทวดาจำนวนมากพากันตีฆ้องตีกลองมาขออนุโมทนาส่วนบุญ ที่ฤาษีถวายจ้งหันแก่อตมาเมื่อเช้าวันนี้เป็นล้นพ้น และพวกเขาขอมีส่วนแห่งบุญที่เกิดจากการอนุโมทนาด้วยดังนี้ นับว่าคุณฤาษีได้บุญมากจริง ๆ ถึงกับเทวดาทั้งหลายต้องพากันมาอนุโมทนาและขอส่วนบุญด้วย พอฤาษีได้ทราบก็รีบยกมือท่อมศีรษะสาธุการแก่เทวดาทั้งหลายอีกครั้งหนึ่ง และกล่าวชมเชยท่านอาจารย์ว่าเก่งมากเกี่ยวกับญาณวิถิต่าง ๆ แม้แต่ตอนหลังกลางวันยังสามารถได้ยินเสียงเทวดากล่าวคำอนุโมทนาสาธุการ ถ้าเวลาปกติไม่หลับ ท่านอาจารย์องค์นี้จะเก่งแค่ไหน กระผมไม่สงสัยเลย

กระผมมีความเคารพเลื่อมใสท่านอาจารย์มากมาแต่ขณะเห็นที่แรก จึงทำอะไรเพื่อท่านด้วยความเต็มอกเต็มใจ ยิ่งเห็นท่านฉันได้มากก็ยิ่งเพิ่มความปิติยินดีไม่มีประมาณเอาเลย ประการหนึ่งเทวดาพวกนี้เขาอยู่ที่ไหนกันถึงได้ทราบ ว่ากระผมถวายทานแก่ท่านแล้วพากันมาอนุโมทนา และขอมีส่วนบุญจากกระผมด้วย สำหรับกระผมเองทำไมไม่เคยเห็นเขามาปรากฏตัวเลยนับแต่มาอยู่ที่นี้จนบัดนี้ ท่านตอบว่า นี่เป็นพวกรุกขเทพ เขาอยู่ในที่ไม้ห่างไกลพวกเรานักแล ตอนอาตมาอนุโมทนา ยถา สัพพี ฯลฯ เมื่อเช้านี้ เขายังได้ยินและสาธุการด้วย แต่พวกเราไม่ทราบเอง จึงเป็นเหมือนไม่มีเขาและอะไร ๆ อยู่ในแถบบริเวณนี้

ฤาษีมีความเพลิดเพลินในเรื่องเทวดามาอนุโมทนาทานกับตน ได้อาราธนาให้ท่านแสดงให้ฟัง ท่านจึงหาอุบายให้ฤาษีได้ทำภาวนา และท่านเองก็จะได้มีเวลาภาวนาบ้าง ไม่ต้องยุ่งกับเรื่องภายนอกจนเกินไป จึงพูดกับฤาษีว่า การดูพวกเปรต ผี เทวบุตร เทวธิดา

ต้องดูด้วยตาในคือตาใจ การจะรู้พวกนี้ด้วยตาในได้ต้องขยันภาวนา พิจารณาอาการ ๓๒ ภายในกายให้ละเอียดด้วยปัญญา เวลาทำสมาธิก็ให้จิตอยู่กับลมหายใจหรือบทพุทโธ เท่านั้นไม่ให้เปลวไปที่อื่น เมื่อจิตสงบด้วยภาวนาดังกล่าวมาก็มองเห็นเทวดาได้เอง ไม่ต้องถามผู้อื่นให้ลำบาก แต่ถ้าขี้เกียจภาวนาก็ไม่เห็นเทวดา ทั้งใจก็ไม่สงบเย็นได้ การเห็นพวกเทวดาซึ่งเป็นพวกกายทิพย์ต้องเห็นด้วยใจทิพย์ คือสมาธิภาวนาเป็นเครื่องมือ ผู้ไม่มีเครื่องมือดังกล่าวก็ไม่มีทางรู้เห็นพวกนี้ได้

พอท่านอธิบายจบลง เขามีความพอใจจะปฏิบัติตามเพื่อรู้เห็นพวกเทวดาดังท่านอธิบายให้ฟัง จากนั้นท่านก็ลาเขาปลีกไปทำความเพียร พอตกลงกลางคืนตึกๆ พวกเทวดาก็มาเยี่ยมท่าน และถามถึงเรื่องฤาษีอยากทราบว่าคุณเทวดาอยู่ที่ไหน และพอใจภาวนาเพื่อทราบเรื่องของคุณเทวดาบ้าง โดยท่านเป็นผู้ชี้แจงให้เขาฟัง ท่านก็ได้ชี้แจงให้พวกเขาฟังตามที่ได้สั่งสอนฤาษีแล้วนั้น ท่านมิได้พักอยู่กับฤาษีนานจึงต้องลาจากเขาไป ฤาษีตนนั้นรู้สึกเลื่อมใสในท่านมาก มีความอาลัยเสียดายไม่อยากจะให้ท่านจากไป

ท่านพักบำเพ็ญอยู่ในป่าแห่งหนึ่ง คราวนั้นมีพระไปด้วยสององค์ ในป่านั้นท่านทราบที่หลังว่า มีชาวบ้านนำผู้หญิงที่ตายผิดธรรมดาสามัญ ซึ่งชาวบ้านเรียกว่าตายโหง มาฝังไว้แถวบริเวณที่ท่านพักอยู่ หญิงที่ตายนั้นมีเด็กอยู่ในครรภ์ เป็นพวกชาวป่า อนามัยในการคลอดจึงไม่สมบูรณ์ ปลอ่ยให้กันตายทิ้งอย่างน่าทุเรศสงสารตามที่เขาเล่าถวายท่าน เวลาเข้าภาวนา ผีของหญิงนั้นมากวนแทบทุกคืน ท่านว่าคนกับผีมีนิสัยคล้ายคลึงกันในความรู้สึก (ขอภักย์เขียนไว้เพื่อพิจารณาหามูลความจริงตามเรื่องที่เกิดขึ้นกับท่าน) ทางระคะตัมหาที่มีในใจสัตว์โลก

ที่เห็นได้ชัดเจนก็เวลาท่านพักภาวนาอยู่ในป่านั้นกับพระสององค์ พอตกลงกลางคืน เวลาเข้าที่ภาวนา จะเห็นหญิงตายโหงคนนั้นเข้ามาหาและแสดงเล่ห์กลมารยาแห่งระคะตัมหาแก่ท่านเสมอ แต่อ่านาจิตท่านแรงกว่า ผีจึงไม่สามารถทำอะไรท่านได้สำเร็จ บางครั้งผีตายโหงแสดงอาการรุนแรงแก่ท่านผิดธรรมดา ถึงจะเข้ามาทำการข่มขืนท่านให้เป็นไปตามใจของตน แต่ก็ไม่มีทางทำได้ ท่านแผ่เมตตาจิตให้ไม่ยอมรับ มีแต่จะทำตามอารมณ์ที่ตนปรารถนาอย่างเดียว เวลาถามผีก็บอกตามความจริงไม่โกหก ว่าตายเพราะเหตุ นั้นๆ ซึ่งเป็นความจริงตามชาวบ้านเล่าให้ฟัง หลังจากที่ท่านประสบเหตุการณ์มาแล้วถามดูเรื่องราวกับเขา

คือหญิงนั้นก่อนตายสามีหย่าร้างไปมีใหม่ เธอเกิดความเสียใจมาก ขณะคลอดบุตรก็ไม่มีใครให้การพยาบาลรักษา และตายในขณะนั้นซึ่งเด็กก็ยังอยู่ในครรภ์ เวลาผีเล่าก็ตรงกับที่ชาวบ้านเล่าให้ฟัง ก่อนที่ท่านจะถามเปรียบเทียบกับชาวบ้าน เพราะได้ปรากฏผีนั้นมา แสดงความไม่ดีไม่งามให้เห็นทางสมาธิภาวนาอยู่เสมอ เวลาเขาเล่าให้ฟังเรื่องจึงตรงกับที่ผี

เล่า ฝิรายนี้ท่านว่าร้ายมาก เมื่อทำอะไรท่านไม่สำเร็จก็ไปทวงพระสององค์ ด้วยการข่มขืน ท่านขณะนอนหลับ ถึงกับพระต้องตะโกนขึ้นทั้งหลับ จนท่านเองได้ยินชัดถ้อยชัดคำว่า “ก็ โยมเป็นผู้หญิง ส่วนอาตมาเป็นพระ จะให้ทำแบบขรราวาสได้อย่างไร ไม่เอา รีบออกไป เตียวตกรนกรยี้กรรมหนักกว่านี้เข้าอีก ท่านอาจารย์ช่วยด้วย ฝิผู้หญิงกำลังข่มขืนกระผมอยู่ เวลานี้ รีบมาเร็วช่วยกระผมด้วย ท่านอาจารย์มาเร็ว” ดังนี้ เสียงตะโกนเรียกท่านทั้งที่หลับ เหมือนเสียงคนตะโกนเรียกกันเรดตี้ ๆ นี้เอง

ท่านอาจารย์เองซึ่งกำลังออกจากที่ภาวนา หลังจากรบกันกับฝิผู้หญิงเพิ่งผ่านไป สักครู่ ก็ได้ยินเสียงแปลกอย่างชัดถ้อยชัดคำ ก็ได้รีบไปหาพระองค์ที่เรียกท่านให้ช่วยทันที และปลุกให้ตื่นในบัดเดี๋ยวนั้น เมื่อพระองค์นั้นตื่นขึ้นมา ถามก็ได้ความว่ามีผู้หญิงกำลังมี ท้องจะเข้ามาข่มขืน บอกเท่าไรก็ไม่ฟัง เลยต้องเรียกให้ท่านอาจารย์มาช่วย ก็พอดีท่านมา ปลุกให้ตื่นอยู่ขณะนี้แลดังนี้ ซึ่งเป็นเรื่องประหลาดมาก ยังไม่เคยปรากฏที่ไหนมาก่อนเลย ท่านว่าพระทั้งสององค์นั้นฝันเหมือนกัน แต่มิได้ฝันในคืนเดียวกัน ขณะฝันและกลัวหญิง นั้นจะทำลายพรหมจรรย์ ก็ตะโกนเรียกท่านอาจารย์ให้ไปช่วยอย่างชัดถ้อยชัดคำเช่นกัน คืนหนึ่งองค์หนึ่งตะโกนร้องเรียก อีกคืนหนึ่งองค์หนึ่งตะโกนร้องเรียกอยู่เรื่อย สำหรับท่านเองก็ถูกทวงทางสมาธิภาวนา พระสององค์ก็ถูกทวงเวลานอนหลับแทบทุกคืน

ท่านว่าสำคัญที่โรคบ้าพรรคนั้นไม่ยอมรับส่วนกุศลผลเมตตาอะไรทั้งสิ้น นอกจากสิ่ง ที่มันต้องการอันเป็นโรคบ้าไม่รู้จักอายนั้นเท่านั้น จึงทำให้คิดออกไปนอกกลุ่มนอทางว่า ไม่ ว่าโลกใดก็ตาม ถ้าโรคบ้าโรคหน้าด้านนี้ได้เข้าสิงแล้ว โลกนั้นจะต้องเป็นทำนองเดียวกับ ผู้หญิงฝิคคนนั้นมาเป็นกับพระนั้นแล

ผู้เขียนเรียนถามว่า ที่ว่าฝิหญิงมาทำทำอะไรไม่ได้ไม่งามนั้นเขาทำอย่างไร ท่านตอบ แบบคนโมโหให้ฝิยังไม่หายว่า จะให้อธิบายให้ฟังอย่างเปิดเผยเรือเกยหาตอย่างไรอีก เพียงฟังกันเท่าที่เล่ามานี้ก็อยากเอาหัวมุดดินอยู่แล้ว จะให้พูดชัดยิ่งกว่าคนแก้ผ้าพูดนั้นผม พูดไม่ได้ เพราะเราไม่ใช่ฝิตัวหน้าด้านคนนั้นที่จะพูดจนไม่รู้จักคำควรไม่ควรนี้ ก็ทราบกัน อยู่แล้วว่า “ข่มขืน” จะให้พูดอย่างไรอีก ฝิหรือคนฟังก็ต้องเข้าใจกันอย่างชัดเจนไม่มีทาง สงสัย

ผู้เขียนถามอีกว่า ส่วนท่านทั้งสององค์นั้นท่านไม่ทราบด้วยสมาธิภาวนาบ้างหรือ ฝิ จึงไปทวงท่านในเวลาหลับนอน ซึ่งไม่ต้องการความสุขใดยิ่งไปกว่าการหลับสนิทในเวลานั้น ท่านว่า ก็ท่านไม่ได้บอกว่าท่านทราบหรือไม่ทราบ เห็นแต่ท่านตะโกนลั่นตอนกลางคืนดึก ๆ จนเราทนอยู่ไม่ได้ต้องรีบไปปลุก เวลาตื่นขึ้นมา ถามได้ความว่าฝิมาปลุกปล้ำข่มขืน เรื่องก็ เท่านั้น

ผู้เขียน : ท่านอาจารย์พักอยู่ที่นั่นนานเท่าไร ท่านพักอยู่หลายเดือน แต่เหตุที่จะได้จากที่นั่นไปก็เนื่องจากท่านสององค์ไม่ชอบอยู่ บอกว่าทนมามากจนจะเอาตัวไปเป็นอะไรไม่ไหว เลยจำต้องพาท่านหนีไป

ผู้เขียน : ก็ผีที่รบกวนท่านอาจารย์นั้นไม่นับเข้าในจำพวกเปรตที่ควรได้รับส่วนบุญบ้างหรือ ทำไมเวลาแผ่ส่วนกุศลให้จึงไม่ยินดีรับ ท่านว่า จะเป็นจำพวกไหนผมก็ทราบไม่ได้ทราบได้แต่มันจะทำแบบบ้าของมันทำเดียว โดยไม่สนใจกับอะไรทั้งสิ้นเท่านั้น พูดแล้วท่านยิ้มนิด แล้วพูดต่อไปอีกว่า ผมสงสารพระสององค์ที่อายุยังหนุ่มแน่นมาก แต่ท่านเป็นผู้ปฏิบัติดี มีความมุ่งมั่นในธรรมอย่างยิ่งจะอยู่ไม่เป็นสุข เพราะเรื่องนั้นรบกวนท่าน ตอนกลางคืนท่านมีอาการไม่สู้ดี คิดทุกซัดคิดยากทั้งสององค์ ในเวลานอนหลับกลัวผีตัวนั้นจะไปทำลายดังที่เคยเป็นมา ท่านไม่อยากอยู่ที่นั่นจึงได้พาหนีไป

ผู้เขียน : เรื่องทำนองนี้จะเป็นได้เฉพาะหญิงเท่านั้น หรือผู้ชายก็มีทางเป็นไปได้ในเวลาตายไป ท่านฟังแต่คำว่าราคะตัณหาแล้วก็แล้วกัน มันไม่เคยไว้หน้าใครว่าเป็นหญิงเป็นชาย เป็นพระเป็นเณร เป็นเปรตเป็นผี หรือเป็นเทวบุตรเทวดา มันเป็นนายเสียทั้งนั้น ไม่เคยยอมเป็นบ่อโยครอย่างง่าย ๆ เลย จึงมิได้นิยมว่าเป็นใครที่มันจะเป็นนายและบังคับไม่ได้มันบังคับได้ทั้งนั้น ฉะนั้นผู้หญิงหรือผู้ชายก็ตามจึงมีทางเป็นไปได้ด้วยกัน แต่ที่ผมพูดนี้ก็พูดตามเรื่องที่ปรากฏต่างหาก มิได้ตั้งใจตำหนิผู้หญิงไม่ดี ถ้าผู้ชายไม่ดีหรือไปปรากฏแก่หญิงหรือแก่นักภวานาหญิงเข้าบ้าง เขาก็จำต้องพูดทำนองเดียวกัน ใครจะว่าเราหรือเขาพูดเป็นเชิงตำหนิตีเตียนวิญญานหญิงหรือวิญญานชาย ก็สุดแต่ผู้จะคิดซึ่งห้ามไม่ได้ อันราคะตัณหาที่เราไม่ควรไปสนใจกับพวกเปรตผีหรืออะไรให้เสียเวลา ว่าเขาเป็นอย่างนั้นอย่างนี้มนุษย์เรานี้ซัดตัวเก่งและเก่งพอ ๆ กันทั้งหญิงทั้งชายด้วย แม้ไม่แสดงออกภายนอกก็เก่งอยู่ภายในอยู่นั่นเอง

เช่นทุกวันนี้กับแต่สมัยผมเป็นเด็กเป็นหนุ่ม ผิดกันมากราวฟ้ากับดินเลยท่าน ดูเขาก็แล้วกัน อย่าให้ต้องพูดต้องบอกทั้งภายนอกภายใน เพราะมันเคลื่อนไปด้วยเรื่องอันนี้ทั้งนั้นแทบโลกจะเป็นไฟอยู่แล้ว เพราะเจ้าตัวนี้นำหน้ากล้าอวดลวดลายของมัน และก็ต่างคนต่างมีต่างคนต่างอวด โลกจึงร้อนขึ้นทุกวัน เพราะไม่มีอะไรเป็นความดีความชอบจากการอวดเจ้าตัวนี้ ปกติมันก็เป็นเหมือนวัตถุเครื่องทำลายสังหารอยู่แล้ว เมื่อใครคิดสนุกคะนองไปยกยอมันขึ้นว่าดี และนำออกอวดโลกที่ต่างคนต่างมี มันต้องแผลงฤทธิ์ให้โลกแตกทำลายได้โดยไม่สงสัย ลองดูซิถ้าไม่เชื่อว่าเป็นความจริง ต้องเห็นฤทธิ์เดชของมันประจักษ์แน่นอน

ไม่ต้องพูดไปมากและกว้างขวาง เพียงสิ่งนี้มีอยู่ในหัวใจของใครมากน้อย ก็แสดงออกให้เห็นความไม่ดีจนได้อยู่แล้ว จำเป็นอะไรที่จะส่งเสริมให้มันเจริญเติบโตมี

อำนาจมากยิ่งขึ้นกว่าภูผาป่าไม้ ที่จะทำลายตัวเองและโลกให้ฉิบหายเล่า ฉะนั้นปราชญ์ท่านจึงสอนให้ระวังและระงับดับมัน อย่างน้อยก็พอมีความสงบเย็นใจในกลุ่มหนึ่งๆ พอมีทางหายใจได้บ้าง หากท่านถามผมก็พูดให้ฟังตามเรื่อง อย่าหาว่าผมตำหนิติเตียนใคร แม้ตัวผมเองก็เคยกับเจ้าตัวยุแห่งก่อนนี้มาพอแล้ว จนไม่สงสัยว่าเจ้าตัวนี้จะพาเราไปเสวยสุขมหาศาลที่ไหนอีก นอกจากมันกระชิบกระชาบและจุดลากเราลงนรกอเวจีทั้งเป็นอยู่ทุกวันเวลาเท่านั้น อย่าสงสัยว่ามันจะพาไปสู่สันติธรรม อันเป็นความสงบเย็นใจที่ไหนเลย ถ้าจะเห็นโทษของมันก็ควรเห็น เพราะในตัวมันก็คือตัวโทษล้วนๆ อยู่แล้ว และก็อยู่กับหัวใจเราทุกคนอีกด้วย จะสงสัยมันเป็นอะไรอีก

ท่านว่าพวกผีพวกเทพมีมารยาทราคะตัณหาเหมือนมนุษย์เรานี่เอง แต่มิได้มีทุกรายไป ผู้เด่นจนแสดงออกให้เห็นอย่างชัดเจนก็มี เช่นมนุษย์ผู้หนักในทางนี้ บางทีเทพยังแสดงมารยาและจะจับเอาท่านทั้งเป็นก็มี โดยบอกว่ารักท่านมาก ท่านต้องชี้แจงให้เขาฟังจนเป็นที่เข้าใจ แล้วเขาก็หยุดไม่ทำต่อไป แต่ก็พอจับมาเป็นข้อคิดได้ นึกว่าคนละภพละภูมิ จะไม่มีความรักใคร่ดีต่อกันในทางอารมณ์ได้ แต่ก็ยังแสดงให้เห็นได้ว่าราคะตัณหาอันนี้ไม่เลือกหน้า คบได้ทั้งนั้นตามแต่โอกาสและกรณี ขณะนั้นกายหยาบเราไม่ปรากฏในความรู้สึก คงจะเป็นกายทิพย์ในความรู้สึกความเห็นและความรู้สึกของเทพก็เป็นได้ จึงทำให้เกิดอะไรขึ้นในใจเทวดา ถึงกับแสดงความรักออกมาอย่างเปิดเผยไม่กระดากอาย ยิ่งกว่ามนุษย์ผู้ดีมีความละเอียดประจักษ์อีก

เรื่องทำนองนี้ในวงปฏิบัติมักปรากฏเสมอ แต่ท่านไม่ยอมเล่าให้ใครฟังง่าย ๆ นอกจากพวกเดียวกัน รุ้กันดี ไว้ใจกันได้ หรือรู้ในทางเดียวกันท่านจึงพูด บางท่านที่ไปอยู่ในเขาลึก มักมีเทวดามากคอยอารักขาอยู่แถวใกล้เคียงโดยไม่มีใครสามารถรู้เห็นได้ นอกจากพระองค์ที่เทวดามีส่วนเกี่ยวข้องโดยเฉพาะเท่านั้นจะรู้ได้ แต่มิได้มาแสดงอาการเสียหายแบบโลกที่เป็นกายหยาบ เขามาด้วยความหวังดี เคารพเลื่อมใสหวังบุญหวังคุณกับท่านจริง ๆ บางครั้งท่านอดอาหารหลายวัน ร่างกายอ่อนเพลียไม่ค่อยมีกำลัง ส่วนใจมีความเข้มแข็งและผ่องใส เทวดาเห็นแล้วเกิดความสงสารท่าน อยากจะให้ท่านมีกำลังทางกาย จึงขออนุญาตปฏิบัติรักษาท่านด้วยอาหารทิพย์

อาหารทิพย์ในความรู้สึกของพระนั้น ขณะมองเห็นในมือของเทวดาที่ถือมานั้นเป็นเหมือนดินสอพองสีขาวจางๆ ไม่ขาวจริงดังผ้าขาว สิ่งนั้นแลที่เทวดาบอกกับท่านว่าเป็นอาหารทิพย์ของทวยเทพทั้งหลาย เทวดาผู้นำนั้น มาขออนุญาตท่านเอาอาหารทิพย์นั้นธูไปตามร่างกายท่านแต่เพียงเบาๆ เพื่อโอชารสของอาหารทิพย์จะได้ซึมซาบเข้าสู่ร่างกายส่วนต่างๆ โดยรวดเร็ว และมีกำลังเช่นเดียวกับรับประทานอาหารทั่วๆ ไปหรือยิ่งกว่านั้น พระท่านไม่อาจอนุญาต กลัวเป็นอาบัติ เพราะตะวันก็บ่ายแล้ว เทวดาก็เป็นเพศหญิงและ

มาเพียงคนเดียว เพื่อบดดลมีใครมาเห็นเข้า อย่างน้อยก็ตำหนิ แม้ไม่มีความเสียหาย ในทางพระวินัย มากกว่านั้นเขาอาจเข้าใจว่าเป็นความจริงและตำหนิเตียนแบบโลก ๆ ว่า พระกับผู้หญิงอยู่ด้วยกันสองต่อสองในถ้ำในเขาเปลี่ยว ๆ ไม่มีผู้ชายอยู่เป็นเพื่อนแม่คนเดียว เทวดาซึ่งเป็นกายทิพย์จะกลายเป็นเรื่องหญิงผู้ก่อกรรมทำเข็ญกับพระขึ้นมา เรื่องก็จะไปกันใหญ่ และกลายเป็นความเสื่อมเสียไปมากมาย ซึ่งความจริงก็ไม่มีอะไร ต่างคนต่างบริสุทธิ์โดยปกติ

ด้วยเหตุผลที่อ้างนี้ ท่านจึงไม่ยอมให้เทวดามาแตะต้องกาย ไม่เพียงจะนำอาหารทิพย์มาถวายเลย เทวดาจึงขอร้องยืนยันตัวเองต่อท่านว่า จะไม่ทำอะไรให้ท่านเสียหาย เพราะการมาเกี่ยวข้องกับเทวดาแม้แต่น้อย เพราะกายเทวดาก็เป็นกายทิพย์ อาหารที่นำมาบำรุงก็เป็นอาหารทิพย์ ไม่มีส่วนใดที่จะกระเทือนถึงพระวินัยและองค์ท่านให้เสียไป ที่มองเห็นนี้ก็ใจทิพย์มองเห็นกายทิพย์ และใจทิพย์มองเห็นอาหารทิพย์ ที่ฟังการสนทนากันอยู่เวลานี้ก็เป็นหูทิพย์ฟังเสียงทิพย์ มิได้เกี่ยวกับกายหยาบตาเนื้อหูหนังแต่อย่างใดพอจะขัดข้องแก่ท่านและวินัยเลย การมาของเทวดาก็เพื่ออุปฐากบำรุง หวังบุญหวังกุศลกับท่านผู้มีความหนักแน่นและมุ่งมั่นต่อธรรมอย่างยิ่ง มิได้มาเพื่อทำลายท่านและพระศาสนาให้เสียหาย ขอท่านจงเห็นใจและอนุญาติเมตตาให้เทวดาได้มีส่วนกุศลที่ควรจะได้จากท่านบ้างเถิด อย่าได้สลัดปิดทึบเทวดาผู้หวังบุญเพื่อเป็นปัจจัยต่อเติมเสริมภพชาติ ให้เจริญรุ่งเรืองในปัจจุบันและอนาคตให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป จากกุศลที่ควรจะได้นี้เลย

พระพุทธกับเทวดาว่า ขณะที่เทวดามาอยู่กับอาตมา อาตมาหลับตาลงก็มองเห็นเทวดา ลืมตาขึ้นมาก็มองเห็นเทวดา เพื่อคนอื่นเขามีตามิใช่คนตาบอดมาเห็นเราสองคนเข้าที่นั่นอยู่ด้วยกันเวลานี้จะว่าอย่างไร จะเป็นความงามตามจาริตของผู้หญิงซึ่งอยู่ด้วยกันสองต่อสองไหมละ ขอจงคิดให้ดีกว่าก่อนจะทำอะไรลงไป เทวดาตอบท่านว่า ที่เห็นนี้เป็นใจท่านและตาท่านผู้มีธรรม คือมีสมาธิมีญาณสามารถมองเห็นได้อย่างถนัดชัดเจน แม้ตาเนื้อท่านมองเห็น ก็เป็นมาจากญาณภายในสนับสนุน จึงทำให้เห็นได้ราวกับตาเนื้อมองเห็นจริง ๆ ความจริงก็คือตาในท่านต่างหากทำให้ตาเนื้อมองเห็นไปด้วย ถ้าท่านไม่มีญาณภายในเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว ท่านจะไม่สามารถมองเห็นกายทิพย์ของเทวดาได้เลย

เพื่อความแน่ใจที่ท่านจะไม่ต้องระแวงสงสัยว่า จะมีใครมาสอดรู้สอดเห็นเทวดาที่มานั่งอยู่กับท่าน เทวดาจะรับรองยืนยันว่านอกจากท่านเพียงองค์เดียวแล้ว คนอื่นแม้ร้อย ๆ พัน ๆ คนหรือมากกว่านั้นมาที่นี้ ก็จะไม่ให้มองเห็นเทวดาได้เลยแม้เพียงคนเดียว เทวดามีอำนาจพอจะปิดกั้นสายตาคนธรรมดาได้โดยไม่ลำบากเลย เว้นแต่ท่านผู้มีธรรมและมีญาณหยั่งทราบ เทวดาเคารพ และปิดกั้นไม่ได้ อีกประการหนึ่ง เทวดาไม่ใช่ผู้วิเศษวิโสมาจากที่ไหน แต่ก็มาจากแดนมนุษย์ผู้รักศีลรักธรรม ยินดีในการทำบุญสุนทานประจํานิสัยนั้นแล

เมื่อมาพบเห็นท่านผู้ปฏิบัติดีก็เลื่อมใสศรัทธายากบำรุง จะได้มากน้อยเพียงไรก็เป็นบุญกุศล และเป็นนิสัยปัจจัยแก่ตัวเพียงนั้น ท่านจึงควรเห็นใจและเมตตาอนุเคราะห์ให้ทำในสิ่งที่ควรทำได้

สิ่งใดที่ผิดวิสัยของสมณะ เทวดาจะไม่ทำ เพราะดีและชั่วก็ออกจากกรรม คือ การทำของตัวเอง เทวดาเข้าใจและเคารพไม่ฝ่าฝืน แต่สิ่งที่อาราธนาวิงวอนขอความเมตตาอนุเคราะห์อยู่เวลานี้ เป็นเรื่องของธรรมล้วน ๆ ไม่มีเรื่องพระวินัยและเรื่องโลกเข้ามาเจือปนเลย เช่นเดียวกับที่ท่านเคยแสดงธรรมแก่เทวดามาแล้ว จะมีคนเดียวหรือกี่คนก็ไม่ขัดข้องทางพระธรรมวินัยฉะนั้น

ขณะเทวดากับพระองค์นี้กำลังโต้วาทีกันอยู่นั้น เป็นเวลาที่อยู่ในสมาธิภาวนา มิได้เป็นเวลาปกติธรรมดา แต่ที่ท่านพูดกับเทวดาว่า เทวดามานั่งอยู่กับอาตมา อาตมาหลับตาก็มองเห็นเทวดา สัมตาก็เห็นเทวดานั้น เป็นกาลสถานที่และอิริยาบถทั่ว ๆ ไปที่ท่านพอรู้ได้เห็นได้ตามวิสัย ฉะนั้นที่เทวดาอ้างเหตุผลเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน จึงน่าจะอยู่ในเกณฑ์ที่ควรทำได้ เพราะเป็นเรื่องของใจล้วน ๆ ที่ในสมาธิภาวนา แต่ที่พระท่านถามเทวดายกย่อนไปมา ก็เป็นการแสดงออกทางสมาธิโดยธรรม มิได้เกี่ยวกับจะเป็นอาบัติเพราะความฝ่าฝืนพระวินัย ด้วยกิริยาที่ทำโดยทางสมาธิสมาบัติ

ขณะที่ท่านทำสมาธิของบ่ายวันนั้น ปรากฏว่าเทวดาเอาอาหารทิพย์มาถูร่างกายท่านจริง ๆ ภายที่เทวดามาถูก็เป็นภายในสมาธิ มิได้เป็นกายธรรมดา ความรู้สึกทางสมาธิขณะเทวดานำอาหารทิพย์มาถูกาย ปรากฏว่าเบามากผิดธรรมดา เมื่อออกจากสมาธิแล้วร่างกายรู้สึกเบาหวิวและมีกำลังผิดปกติ รวากับได้ฉันทันทีในวันนั้น ท่านองค์นี้ว่า เวลาปกติในบางวันก็มองเห็นเทวดาได้ ไม่เพียงต้องเข้าสมาธิแล้วจึงจะรู้จะเห็นดังนี้

แต่การเห็นเทวดาด้วยสมาธิหรือด้วยตาเนื้อของผู้เริ่มฝึกหัดภาวนาใหม่ๆ ย่อมมีทางหลอกลวงตัวเองได้ ไม่จริงเสมอไป ฉะนั้นแม้ผู้มีนิสัยในทางนี้และอาจรู้เห็นอะไรต่าง ๆ ได้ก็ตาม อาจารย์ต้องคอยกำชับกำชาไว้เสมอ ยังไม่ปล่อยให้ออกสู่ตามนิสัย ต้องรอไปจนกว่าสมาธิมีความชำนาญในการเข้าการออก และเข้าใจวิธีปฏิบัติต่อสิ่งรู้เห็นต่าง ๆ ว่าอะไรจริงอะไรปลอมพอควรแล้ว ถึงกาลเวลาที่ควรปล่อยก็ปล่อยบ้าง แต่มิใช่ปล่อยแบบปล่อยตัวไปด้วย โดยไม่คำนึงสิ่งผิดถูกชั่วดี ที่มาเกี่ยวข้องกับสมาธิประเภทนั้น ผู้เห็นเทวดาแบบหลอกลอนนี้ ย่อมมีแทรกอยู่ในวงคณะปฏิบัติเช่นกัน แต่ถ้าผู้นั้นมีความมุ่งมั่นในธรรมไม่เหยอเยอหยิ่งในความรู้ที่ถือว่าพิเศษของตน และไม่หลงไปตามสิ่งที่รู้เห็นก็แก้ได้ไม่ยากนัก

สำคัญที่ผู้มีนิสัยชอบพอง ๆ อยู่บ้างแล้ว พอเจอสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวเข้า น่ากลัวเป็นโรคเรื้อรังไม่สนใจต่อเอาเลย นอกจากจะพยายามแพร่เชื้อให้ระบาดลูกหลานออกไปก่อ

ความเสียหายแก่ผู้อื่น ที่ไม่รู้ไม่เข้าใจในวิธีการวิธีกลนี้เท่านั้น จึงเป็นโรคชนิดที่น่าระวังอยู่
มาก ผู้เขียนมิใช่นักรู้หนักเห็นเทวบุตร เทวธิดา เปรต ผีอะไรเลยก็ตาม แต่ถ้ามีผู้มาคุยเรื่อง
ทำนองนี้ให้ฟัง แบบเรื่งรังลูกกลมไม่มีพวงมาลัยและเบรกกำกับอยู่บ้าง ก็ชยาดครันคร้าม
เหมือนกัน เพราะปกติเราก็อาจมีโรคพรรณนี้ติดนิสัยสันดานอยู่แล้ว พอได้เชื่อเพิ่มเข้าไป ก็
กลัวทางโรงพยาบาลของโรคชนิดนี้ไม่ยอมรับเข้าเป็นคนไข้ ยิ่งจะวิ่งเตลิดเปิดเปิงไปใหญ่

เพื่อกันโรคนี้ได้อย่างได้ผล คือ ขอให้ผู้เป็นอาจารย์เป็นผู้เข้าใจในทางนี้และทางสมาธิ
ปัญญาอื่นๆ มาด้วยดีเถิด เพียงผู้ใดก็ตามมาพูดเย็บเรื่องทำนองนี้ขึ้น ต้องรู้ทันทีว่าเป็น
ความจริงหรือปลอม และสามารถชี้แจงแก้ไขได้ทันที ถ้าผู้นั้นสนใจฟังเพื่ออรรถเพื่อธรรม
จริง ๆ ก็ปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามท่านไม่มีทางเสียหาย ที่น่ากลัวก็คือ เมื่ออะไรผ่านเข้ามา
คว้าวาเป็นสมบัติและเป็นของจริงเสียสิ้น โดยไม่คำนึงว่าผิดหรือถูกประการใดบ้าง ของ
จริงประเภทนี้จึงมีทางก่อความกระเทือนและเสียหายแก่ตนและผู้อื่นได้อย่างไม่มีขอบเขต
เพราะเป็นของจริงที่น่ากลัวอย่างยิ่งสำหรับท่านที่เคยผ่านมาแล้ว นักภาวนาจึงควรระวังด้วย
สติปัญญาด้วยดี อย่าให้ของจริงประเภทนี้เกิดขึ้นได้ จัดว่าเป็นผู้รู้รอบคอบต่อการดำเนิน
เป็นสิริมงคลแก่ตนและวงพระศาสนา

ท่านที่มีเทวดามาอารักขา ท่านเล่าว่าฟัง ผู้เขียนรู้สึกเพลินไปกับท่าน เวลานั้นท่าน
ไปพักภาวนาอยู่กับพวกชาวไร่ซึ่งมีเพียงสองสามครอบครัว เว้นสี่ห้าวันท่านไปปิณฑบาทกับ
เขามาฉันทนหนึ่ง แล้วก็หยุดไปเรื่อย ๆ แต่การภาวนารู้สึกดีมีค่าคืบหน้าไม่มีถอย นั่งสมาธิ
ทั้งกลางวันกลางคืน ส่วนผลที่ได้รับคล้ายคลึงกัน แต่เวลากลางวันรู้สึกร้อนบ้าง ผิดกับ
กลางคืนที่อากาศเย็นสบาย จิตก็สงบได้สนิทเต็มฐานของสมาธิ และลงได้ครั้งละหลาย ๆ
ชั่วโมงกว่าจะถอนขึ้นมา ถ้านึกสงสารเทวดา จะต้อนรับเขา จึงถอนจิตออกมาดูบ้างตอน
ดึก ๆ ถ้าเห็นเขามากก็ต้อนรับเสียบ้าง เสร็จแล้วย้อนจิตเข้าสู่สมาธิตามอริยาตัย จนกว่าถึง
เวลาค่อยถอนขึ้นมา จากนั้นก็พิจารณาภาคปัญญาต่อไปจนเรื่องจะยุติลง

รวมเวลาเข้าสมาธิแล้วแต่ละครั้ง ถ้าเป็นกลางคืนก็สี่ห้าชั่วโมง กลางวันราวสองหรือ
สามสี่ชั่วโมง และเดินจงกรมต่อไปหลังจากทำสมาธิแล้ว ทำอย่างนี้เป็นประจำ ไม่ค่อยสนใจ
กับเวลาเวลา ยิ่งกว่าความเพียรที่กำลังเป็นไปอยู่ในธรรมทั้งหลาย ท่านว่าอาหารจะฉิน
หรือไม่ก็ได้เกิดความหิวโหย จะมีบ้างเพียงส่วนร่างกายเล็กน้อย ไม่ถึงกับรบกวนให้
วุ่นวายไปตาม ที่เทวดาว่าหิวนั้นเป็นเรื่องของเทวดาต่างหาก องค์ท่านเองมิได้เป็นอารมณ์
กับความหิวโหยอะไรเลย เพราะเพลินในธรรมที่สัมผัสใจอยู่ตลอดเวลา อันเป็นโอชารสที่
ละเอียดอ่อนยิ่งกว่าอาหารอื่นใด

ส่วนเทวดาท่านว่า เวลากลางวันบางครั้งมองไปเห็นนั่งพับเพียบเรียบร้อย คอยดูแล
ท่านอยู่บนก้อนหินห่างกันประมาณเส้นสองเส้น บางครั้งกลางวันเจิบ ๆ เทวดายังลงมาหา

ท่าน ตั้งวันมาฆบูชาเอาอาหารทิพย์มาถูร่างกายท่าน เป็นต้น บางครั้งมองเห็นเทวดาที่มานั่งอยู่ด้วยท่ากันประมาณสองวาทอย่างชัดเจน ราวกับเห็นด้วยตาเนื้อจริง ๆ ลืมตาขึ้นมาก็ยังเห็นชัดเช่นเดียวกับหลับตา ขณะนั้นจิตสงบเพียงเล็กน้อยเท่านั้นซึ่งไม่น่าจะมองเห็นได้ ปกติของจิตที่ควรรับแขกจำพวกกายทิพย์ต้องขยับลงกว่านั้นบ้าง บางครั้งรู้สึกกระดากพิกลถึงกับต้องถามเทวดาว่า นี่เทวดานิรมิตกายให้หยาบเหมือนกายมนุษย์หรือ จึงมองเห็นได้ชัดเจนทั้งตาใจทั้งตาเนื้อ เหมือนมองเห็นสิ่งต่าง ๆ

เทวดาบอกท่านว่าเทวดาจะทำให้กายละเอียดก็ได้ หยาบก็ได้ ไม่ลำบากยากเย็นอะไรเลย ขณะนี้เทวดานิรมิตกายหยาบหรือกายละเอียด ท่านถาม นิรมิตเป็นกายหยาบ เขาบอกท่าน ก็เวลามีคนมาที่นี้มองเห็นเข้าจะทำอย่างไร ท่านถาม ก็ทำให้เห็นเฉพาะท่านเพียงองค์เดียวเท่านั้น ดังได้เล่าถวายเป็นแล้วอย่างไรเล่า ท่านไม่ต้องกลัว เทวดาบอกท่าน แต่การสนทนากันมิได้สนทนาด้วยปาก แต่สนทนาทางใจล้วน ๆ

เทวดายังสามารถรู้บุพเพนิวาสได้เช่นเดียวกับพระที่ท่านมีนิสัยในทางนี้ ดังเทวดาองค์นี้เล่าบุพเพนิวาสให้พระท่านฟังอย่างละเอียดลออ ว่าเคยประพฤตินมาอย่างไรบ้างในอดีต แต่ขอผ่านไปทั้งที่เสียดาย เพราะผู้เขียนไม่สามารถจำได้ทุกแง่ทุกกระทง ที่นำมาลงบ้างก็เพื่อท่านผู้อ่านได้พิจารณาว่า จิตดวงที่เข้าสวมร่างนั้นร่างนี้อยู่ตลอดภพตลอดชาติไม่มีเวลาหยุดยั้งนั้น ได้หมุนตัวไปอย่างไร ทั้งที่บางรายก็ปฏิเสธว่าตายแล้วสูญ การสูญกับความจริงที่ไม่สูญและค้ำกันอยู่ในบุคคลคนเดียวนั้น ฝ่ายไหนจะเป็นผู้ยอมรับผลและรับความจริงที่เป็นของตายตัวนั้น นอกจากผู้ปฏิเสธกับผู้ยอมรับความจริงแล้ว ไม่มีผู้ใดจะเป็นผู้รับผลคือการเกิดตาย ต้องเป็นหน้าที่ของสัตว์โลกเป็นกันเอง สุขและทุกข์ที่มีในระหว่างแห่งภพชาตินั้น ๆ ก็เป็นหน้าที่ของผู้เกิดตายรับเอง มิใช่คำปฏิเสธว่า “ตายสูญ” และ “ตายเกิด” เป็นผู้รับผลแทน พอจะมีแก้ไขปฏิเสธอย่างสบายโดยไม่คำนึงถึงความจริงว่าเป็นอย่างไรกันแน่

การบำเพ็ญทางจิตตภาวนาเป็นทางจะรู้เรื่องของตัว เฉพาะอย่างยิ่งการเกิดกับการตายที่มีอยู่กับตัว ได้ดีเยี่ยมกว่าวิธีพิสูจน์อื่นใดที่ทำให้เสียเวลาไปเปล่า ไม่พบความจริงเป็นเครื่องยับยั้งใจไม่ให้คิดคะนองไปต่าง ๆ ไม่เข้าเรื่องเข้าราวโดยหาความจริงมิได้ ตัวที่ถูกยอมรับว่าตายแล้วเกิดอีกก็คือใจ ที่ถูกปฏิเสธว่าตายแล้วสูญก็คือใจ ซึ่งเป็นสิ่งลึกลับผิดสิ่งทั้งหลายที่ควรพิสูจน์ได้ด้วยจิตตภาวนาเท่านั้น อันเป็นการพิสูจน์อย่างเยี่ยม และเห็นผลจากความจริงได้อย่างแน่นอน *ข้อสำคัญ* ขอให้จิตหยั่งลงถึงฐานเดิมของตนเป็นลำดับไปอย่างไรต้องทราบเรื่องของตัวแน่นอน ทั้งเรื่องเกิดเรื่องตาย ทั้งเรื่องไม่เกิดไม่ตายซึ่งอยู่ในใจดวงเดียวกัน ทั้งเรื่องตายแล้วสูญและไม่ปรากฏมีอยู่ในใจดวงท่องเทียวนี้เลย แม้ในธรรมท่านก็มีได้กล่าวไว้ว่าตายแล้วสูญมีอยู่ในใจดวงนี้ เวลาทำจิตตภาวนาไปก็ไม่เคยเจอว่าจิต

ตายแล้วสูญ ถ้าเจอก็เจอแต่เรื่องตายกับเกิดเท่านั้น ถ้าจิตรู้ตัวอย่างเต็มที่แล้วก็เจอเอาความไม่เกิดไม่ตายในจิตนั้นไปเสีย ไม่เคยเจอความตายแล้วสูญเลย ดังที่ขັນปฐิสถกกันในพวกเราผู้ไม่สนใจค้นหาเหตุที่มีอยู่กับตน และประกาศตัวอย่างเปิดเผยอยู่ตลอดเวลา

ข้อสำคัญถ้าใจซึ่งเป็นตัวการ ไม่ยอมพิจารณาตามสาเหตุที่ควรรับทราบจากตัวเองแล้ว แม้จะมีใครสักที่รื้อยกที่พันคนมาบอกความจริงซึ่งเป็นสมบัติของผู้นั้นค้นพบเอง ก็ไม่มีทางทำให้เขายอมรับเพื่อถือเอาความจริงนั้น มาปรับปรุงแก้ไขตนให้เป็นคนมีเหตุมีผลและถือเอาประโยชน์ขึ้นมาได้ สุดท้ายก็คงเป็นผู้เกิดและตายทำลายตัวเองอยู่ร่ำไป ไม่มีอะไรจะยิ่งกว่าเท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เช่นเดียวกับคนไข้หนักที่ไม่สนใจคิดเรื่องของตัวมากไปกว่าความสนใจคิดเรื่องห้องในโรงพยาบาล เรื่องหูกยา เรื่องหมอ และเรื่องนางพยาบาลว่าไม่ดี ไม่ถูกใจตัวเอง แล้วบ่นและร้องครวญครางอย่างไม่มีขอบเขตให้คนอื่นรำคาญด้วย ทั้งที่ไม่เกิดประโยชน์อะไรเลยจะนั้น

ได้นำเรื่องพระที่มีเทวดามาเยี่ยม และเล่าถึงบุพเพนิวาสท่านให้ฟัง ผู้เขียนได้นำมาประกอบกับเรื่องตายเกิดและตายสูญ พอเป็นเครื่องพิสูจน์แก่พวกเราที่ยังตกอยู่ในวงแห่งปัญหาทั้งสองนั้นจะควรพิสูจน์ตัวเองจบลง จากนี้จะเริ่มลำดับเรื่องต่อไป

การปฏิบัติของพระธุดงค์กรรมฐานสายท่านอาจารย์มั่น โดยมากท่านชอบอยู่ในป่าในเขาดังกล่าวมา เพื่อหลีกเลี่ยงอยู่สบายในการบำเพ็ญสมณธรรมตามเวลาต้องการ ไม่ทำให้เวลาให้เสียไปด้วยกิจอื่น ๆ ที่ไม่จำเป็น การก่อสร้าง ท่านถือเป็นขำศึกแก่สมณธรรม ดังที่ท่านแสดงไว้ในมหาขันธกวินัย เกี่ยวแก่การบำเพ็ญของพระผู้เริ่มต้นฝึกหัดใหม่ซึ่งยังไม่มีหลักจิตภูมิใจ ท่านสอนให้หลบหลีกปลีกตัวหาอยู่ในที่สงัด เช่น ไม่ควรอยู่ในที่ใกล้ท่าน้ำที่ผู้คนหญิงชายจอแจ ไม่ควรอยู่ในสำนักที่กำลังก่อสร้างหรือซ่อมแซม เป็นต้น คิดดูเพียงบาดแผลเล็กๆ ที่ควรจะหายได้ด้วยยาในเวลาไม่นาน แต่เมื่อถูกกระทบกระเทือนจากสิ่งต่างๆ อยู่เสมอ ก็ย่อมกำเริบได้ทั้งที่รักษาอยู่ ใจก็ย่อมเป็นเหมือนแผลซึ่งต้องการการรักษาและมีทางกำเริบได้จากสิ่งต่างๆ สัมผัสสัมพันธ์อยู่เสมอเช่นกัน

ไม่ว่าจิตที่เพิ่งเริ่มฝึกหัด หรือฝึกหัดมานานแต่ยังไม่ได้หลักเกณฑ์ที่พอไว้ใจได้หรือไว้ใจได้อย่างเต็มภูมิแล้ว ย่อมมีทางกำเริบได้เช่นเดียวกับแผลใหม่และแผลเก่านั่นแล ถ้าไม่ระวังรักษา ฉะนั้นการระวังรักษาจึงเป็นความไม่ประมาท ทั้งผู้เริ่มฝึกหัดและผู้ฝึกหัดมานานแล้ว จะถือว่าตนเป็นกรรมฐานเก่าอบรมมานาน เข้าไหนเข้าได้ อย่างนั้นไม่ได้ เป็นความประมาท หรือจะมีใครมาว่าประมาทจน “ด้าน” ก็น่าจะจริงคำเขา เพราะเพียงการฝึกเก่าหรือใหม่ไม่สำคัญเท่าความเป็นหลักฐานมั่นคงของใจ นั้นเป็นจุดมุ่งหมายของธรรมที่ประทานไว้ ฉะนั้นในสมัยปัจจุบัน ท่านพระอาจารย์มั่นจึงสอนบรรดาศิษย์นั้นหนักในทางความเพียรในสถานที่สงัด สำหรับพระธุดงค์สายของท่าน และไม่สอนให้เป็นอาจารย์ใคร

ก่อน สอนให้เป็นอาจารย์ตนในอันดับแรก เพื่อใจจะได้มีหลักฐานมั่นคงจนสามารถรักษาตัวได้ ไปที่ไหนไม่มีภัยแก่ตนและผู้อื่น ส่วนประโยชน์เพื่อผู้อื่นจึงค่อยตามมาเอง เมื่อนักปฏิบัติผู้นั้นมีภูมิจิตภูมิธรรมเท่าที่ควรหรือสมบูรณ์เต็มที่แล้ว

เริ่มแรกท่านต้องสอนเพื่อตนก่อนอื่น คล้ายกับจะไม่ให้มองดูหน้าใครเลย นอกจากมองดูความผิดถูกชั่วดีของตนเท่านั้น ทั้งสอนให้ระวังสิ่งทำลายจิตใจโดยทางอ้อม คือ เรื่องก่อความยุ่งยากหรือเครื่องกังวลใส่ตน ด้วยการจัดนั้นสร้างนั้นอันเป็นงานของโลกเขาทำกัน มีใช้งานสำคัญของพระรุดงค์ผู้มุ่งความหลุดพ้นในขั้นดำเนิน และสอนให้สนใจภาวนาดูกิเลสความฟุ้งเฟ้อของตัว มากกว่าการเสริมมั่นด้วยการหาภาระหยาบๆ มาเกี่ยวข้องวุ่นวายจนกลายเป็นยาเสพติดติดขึ้นมาในใจ ไม่ได้จัดนั้นสร้างนั้นอยู่ไม่ได้ เพราะกิเลสรบกวน ต้องพามันเที่ยวด้วยทำกิจนั้นงานนี้พอเป็นอารมณ์เครื่องอาศัยไปชั่วคราว เสร็จแล้วก็กวณอีก และกวณอีกจนต้องพามันเที่ยวประจำแก้มัดก ที่แรกก็คิดว่าทำเพื่อแก้รำคาญ ไม่ได้ทำอยู่ไม่ได้ สุดท้ายเลยหนักเข้าจนกลายเป็นเพิ่มรำคาญ กลายเป็นเรื่องกวณทั้งตนและผู้อื่นให้ขุ่นเป็นตมเป็นโคลนไปตามๆ กัน เพราะนักปฏิบัติยัดทางนี้เป็นทางเดินของการแก้กิเลส และความสงบสุขของตนและบ้านเมือง กิเลสจึงได้ใจอยากให้พามันเที่ยวแบบนี้จนไม่มีเวลาพักผ่อนหย่อนใจเข้าสู่ความสงบเลยยิ่งดี วงปฏิบัติจะได้ไม่มีข้อวัตรปฏิบัติที่เป็นหลักเป็นเกณฑ์เหลืออยู่

ขณะท่านเน้นธรรมลงอย่างถึงใจ ท่านเองรู้สึกน่ากลัวมาก เพราะไม่ถึงใจเราที่ชอบในทางตรงข้ามกับท่าน เช่น ท่านเน้นลงว่า เอา นักปฏิบัติคนใดอยากแข่งไอ้เต่าผู้โง่เขลาเต่าปลาที่แข่งไป เมื่อได้ธรรมดวงเลิศมาด้วยวิธีนั้นก็ขอนิมนต์มาโปรดไอ้เต่าบ้างพอได้เห็นฟ้าเห็นดินกับเขาบ้าง ไอ้เต่าอยู่แต่ในป่าภูพานาแบบหลับหูหลับตา ไม่ได้มองดูเดือนดาวและโลกสงสารว่าเจริญหรือเสื่อมไปอย่างไรบ้าง ผู้ต้องการความเจริญก้าวหน้าแบบทันสมัยก็จงเอาแบบทันสมัยมาใช้ ภิกษุเต่าไม่มีปัญญาหาแบบทันสมัยมาใช้ ก็เอาแบบรุดงค์วัตรเก่าแก่ที่พระพุทธเจ้าประทานให้มาใช้ไปตามภาษาของตน แต่ใครๆ ก็ชอบมายุ่งมาก วุ่นอยู่ไม่วาย ไม่ให้อยู่สบายได้พอชั่วขณะบ้างเลย

เมื่อมาแล้วแทนที่จะใช้สติปัญญาสอดส่อง มองข้อวัตรปฏิบัติเป็นเครื่องยึดดำเนินตาม แต่กลับเป็นพระสมัยเดินทางลัดตัดกิเลสด้วยกิจนั้นงานนี้ เพื่ออวดโลกว่าตนมีความสามารถวาสนา นั้นหรือวาสนา เห็นแต่กิเลสมันร่อยรัตเอาจนหาเวลาอยู่สงบสุขไม่ได้ แม้แต่ขณะเดียว มีแต่อารมณ์หลุดลากไปตรอกนั้นชอยนี้จนกันไม่ติดพื้น นั้นหรือวาสนาของพระปฏิบัติ ผมโง่ ไม่ทราบว่าจะวาสนาเป็นอย่างไร และการส่งเสริมวาสนาที่ถูกทางของพระปฏิบัติส่งเสริมอย่างไร กิจงานของผู้ปฏิบัติเพื่อเอาตัวรอดเป็นยอดตนกับงานทั่วไปนั้นมันผิดกันเพียงไร ทำไม่จึงชอบยุ่งไม่เข้าเรื่องเข้าราว เพียงผมยังมีชีวิตอยู่ก็เห็นเป็นอย่างนี้อยู่แล้ว

เวลาผมตายไปแล้วจะเป็นอย่างไร แม้จะโง่แสนโง่ก็พอทราบได้จากพฤติกรรมที่กำลัง เป็นไปอยู่ในวงปฏิบัติเวลานี้

ประการหนึ่ง พอออกไปจากที่นี่แล้วก็จะเที่ยวพูดอวดโลกเขาว่า ตนเป็นลูกศิษย์ ท่านอาจารย์มั่น เป็นลูกศิษย์ท่านอาจารย์มั่น อย่างไม่มีเวลาจับปากจนเขาเบื่อจะฟัง นั่นซิ ที่ สำคัญตอนหนึ่ง ที่นี้อาจารย์มั่นเป็นพระป่าๆ แต่ลูกศิษย์อาจารย์มั่นโดยมากเป็นพระที่ ทนสม้ยนั้นซิ ตอนมันจะเนาเฟะไปหมด ด้วยศิษย์อาจารย์มั่นประกาศขาย ผมจึงวิตกกับ พระปฏิบัติเราที่จะแสดงตัวแผลงๆ ออกนอกกลุ่มนอกทาง โดยอ้างเอาครูอาจารย์เป็นสินค้า หน้าร้านขายกิน ประการหนึ่งก็ทำให้ประชาชนหลงเชื่อว่าเป็นลูกศิษย์ท่าน แต่มิได้เข้าใจว่า เป็นประเภทกาฝาก คอยดูดเลือดท่านและประชาชนอย่างลึกลับ ประการที่สองก็ทำให้เขา เอือมระอาในการประกาศตน การกระทำ และการรบกวนต่างๆ ที่ไม่มีประมาณ ซึ่งล้วน เป็นเรื่องทำลายตน ทำลายครูอาจารย์ ทำลายวงปฏิบัติและพระศาสนาให้เสียหายไปด้วย ทั้งสิ้น

นิมิตที่เคยปรากฏขณะภาวนาว่ามีพระวิ้งแสงหน้าแสงหลังไป ซึ่งเป็นการส่องแสดงถึง ความเก่งกล้าหน้าด้านของพระปฏิบัติผู้ไม่มีหิริโอตตปสรรรมในใจนั้น เริ่มแสดงเป็น ประจักษ์พยานขึ้นมาทุกที ทั้งที่ผมยังไม่ตาย ตอนผมตายไปแล้ว ใครมีลวดลายแห่งเสือ โคร่งเสือเหลืองอย่างไรที่ซุกซ่อนอยู่ภายใน จะต้องนำออกแสดงอย่างเต็มฝีมือโดยไม่สงสัย การขายตัวและขายครูอาจารย์ก็เริ่มขายเล็กขายน้อยไปบ้างแล้วแต่บัดนี้ ด้วยวิธีการต่างๆ ตามลวดลายของแต่ละคน อันเป็นการแสดงความเสียหายในอนาคตให้เห็นอย่างชัดเจนแต่ บัดนี้เป็นต้นไป

ท่านเห็นว่า มีใครบ้างที่อยากเป็นคนเก่งกล้าหน้าด้านไม่มียางอายแต่ขณะนี้อยู่แล้ว ทั้งที่อยู่กับผมเวลานี้ให้บอกมา จะไต่ยกให้เป็นศาสตราจารย์ทางภาคปฏิบัติเสียแต่บัดนี้ทั้ง ที่ยังโง่เต็มตัว แต่อยากให้เขาชมว่าตนเป็นผู้ฉลาดเต็มภูมิให้สมใจที่อยากเป็น จงแสดงตัว ออกมาเดี๋ยวนี้ คนเก่งหาหยากเราอยากพบ เวลาตายแล้วจะเสียดาย หมดวาสนาไม่ได้พบ จึง ขอพบขณะนี้ที่ลมหายใจยังอยู่ดังนี้

นี่แลเวลาเด็ดท่านเด็ดจริงจนผู้ฟังเหงื่อแตกโชก ร้อนยิ่งกว่าถูกไฟ ส่วนผู้ฟังด้วยความสนใจต่ออรรถต่อธรรมและมุ่งมั่นต่อการปฏิบัติจริง เด็ดเท่าไรใจยิ่งหมอบยิ่งยอมยิ่ง เย็น ผิดกับท่านแสดงธรรมดาเป็นไหนๆ

ที่นำมาลงนี้เพื่อท่านผู้อ่านได้รู้เรื่องท่านทั้งฝ่ายดีฝ่ายเด็ดและอะไรต่างๆ ตลอดฝ่าย ลูกศิษย์ทั้งหลายที่อาจมีผู้เข้าใจว่า จะติดตามท่านไปเสียทุกอย่างหรือทุกราย ความจริงก็ย่อม มีดีชั่วสับสนกันไป เช่นเดียวกับพ่อแม่มีลูกหลายคนซึ่งมีทั้งดีและไม่ดีผสมกันไปฉะนั้น ลูก ศิษย์ของท่านอาจารย์ก็เป็นคนมีกิเลส อาจมีดีและมีที่ตำหนิสับสนกันไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น

การสังเกตพิจารณาด้วยดีทุกกรณีทั้งภายในภายนอกแล้วดำเนินนั้น เป็นความรอบคอบ ชอบธรรม และเป็นมงคลแก่ผู้นั้นโดยเฉพาะ ก่อนจะเป็นมงคลแก่ท่านผู้อื่นที่พลอยได้รับ

บางตอนที่ท่านแสดงในวงพระปฏิบัติล้วนๆ และแสดงอย่างเผ็ดร้อน ซึ่งเป็นธรรม เฉพาะไม่ควรนำมาลง แต่ผู้เขียนเป็นคนนิสัยไม่ดี กลับไปชอบใจที่เผ็ดๆ ร้อนๆ มากกว่า ธรรมดา เพราะถึงใจที่อยู่ลึกและไม่ชอบโผล่หน้าขึ้นมารับอรรถรับธรรมง่าย ๆ เวลาโผล่ขึ้นมารับธรรมบ้าง แม้เผ็ดร้อนก็ยอมทนเอา จึงได้นำมาลงไว้เพื่อท่านผู้อ่าน ซึ่งมีความรู้สึก คล้ายคลึงกัน อาจสะดุดใจนำไปคิดเพื่อประโยชน์สำหรับตัวบ้าง หากเป็นการไม่สมควรก็ ขอร้อง ตามธรรมดาธรรมก็ย่อมมีทั้งลึกทั้งตื้น ทั้งหยาบทั้งละเอียด การแสดงก็ควรจะมี ลักษณะต่างๆ กันไปตามนัยแห่งธรรม เพื่อผู้ฟังซึ่งมีนิสัยต่างๆ กันจะได้สนุกเลือกเอาตาม จริตที่ชอบ ที่นำมาลงนี้ก็คิดในทำนองนั้นเหมือนกัน ตามแต่จะเลือกดีเลือกชมเพื่อ ประโยชน์สำหรับตนเอง เฉพาะผู้เขียนนับว่าสุดกำลัง ที่อยากให้ท่านได้รับประโยชน์จาก หนังสือโดยทั่วกัน

พวกภูตผีย้ายครอบครัวเช่นเดียวกับมนุษย์

ขอย้อนกลับมาดำเนินเรื่องอาจารย์องค์ที่ยังค้างอยู่ต่อไป คือ ท่านพักอยู่ในถ้ำแห่ง หนึ่งที่จังหวัดเชียงใหม่ การบำเพ็ญธรรมรู้สึกสะดวกมาก รู้เห็นสิ่งต่างๆ ทั้งภายในและ ภายนอกมากมายกว้างขวางผิดกับที่ทั้งหลายอยู่มาก เห็นเป็นโอกาสดี ท่านจึงพักบำเพ็ญอยู่ ที่นั่นเป็นเวลาหลายเดือน การพิจารณาแจ่มแจ้งดีทั้งกลางวัน กลางคืน อากาศก็ดี ถ้ำก็อยู่ เปิดเผย รับลมได้ดีตลอดเวลา จึงไม่มีปัญหาเกี่ยวกับดินฟ้าอากาศ เย็นสบายสม่ำเสมอ แต่ที่นั่น รู้สึกมีอะไรพิเศษอยู่บ้างทั้งภายในภายนอกเกี่ยวกับด้านสมาธิภาวนา เวลาพิจารณาภายใน ใจก็สงบได้อย่างละเอียดมาก เวลาออกเดินทางปัญญาที่คล่องแคล่วไม่อืดอาดล่าช้า อันเป็น ลักษณะเกียจคร้านเข้าแอบแฝง ท่านว่าที่นั่นเทวดามักมาเยี่ยมเสมอ หลายชั้นหลายภูมิทั้ง เบื้องบนเบื้องล่างไม่ค่อยขาด เรื่องเหล่านี้ท่านถือเป็นธรรมดา

ที่แปลกอยู่บ้างก็คือ พวกผีพากันย้ายบ้านเรือนครอบครัวจากแถบบ้าน...บ้าน... ฯลฯ ไกลภูเข...จังหวัด...ทางภาคอีสาน ไปอยู่ภูเขทางจังหวัดเชียงใหม่กันมากมาย มีทั้งชี ม้า ชีว อุ่มลูก หาบกระบุงตะกร้า ขนครอบครัวผ่านไปหน้าบริเวณที่ท่านพักอยู่ พอไปถึง หน้าบริเวณนั้น หัวหน้าผีพาบริษัทบริวารเข้าไปกราบไหว้ท่าน ท่านถามการไปมาของผี เหล่านั้น ได้รับคำตอบจากเขาว่า กำลังพากันย้ายครอบครัวลูกหลานมาจากบ้านนั้นๆ ดังกล่าวแล้ว มาอยู่ภูเข...จังหวัดเชียงใหม่ โดยพวกผีบอกว่าทางโน้นอดอยากกันดารมาก ผู้คนไม่มีศีลธรรม มีแต่ฉกฉกปล้นขโมยและฆ่าฟันรันแทงกันไม่เว้นแต่ละเวลา ผีก็มีนิสัย คล้ายกันกับมนุษย์ คือ กลายเป็นผีไม่มีศีลธรรมไปตามมนุษย์ เบียดเบียนกัน ทำลายกัน